

михайло осадчий

QUOS EGO...

ПОЕЗІЇ

СУЧАСНІСТЬ 1979

МИХАЙЛО ОСАДЧИЙ

QUOS EGO...

Бібліотска Читальні „Просвіти”
Вінніпег, Ман., Канада

ч.: 1823

“Prosvita” Reading Ass’n, Winnipeg, Man.

Дар Читальні
„ПРОСВІТА”

Вінніпег, Канада

СУЧАСНІСТЬ

1979

diasporiana.org.ua

БІБЛІОТЕКА ПРОЛОГУ І СУЧАСНОСТІ Ч. 137

Обкладинка Ірини Івахів

Mykhaylo Osadchy
QUOS EGO...
Poems

SUČASNIST — 1979

All rights reserved
Copyright © 1979 by Sučasnist
Library of Congress Catalog Card Number: 79-56220

**Бібліотека Читальні „Просвіти”
Вінніпег, Ман., Канада**

Ч.: 1823.....

“Prosvita” Reading Ass’n, Winnipeg, Man.

Поет українського опору

Михайло Осадчий, народжений 1936 року, літературознавець, член партії від 1962 року, працював викладачем журналістики в партійній школі у Львові. 1965 року вперше засуджений за розповсюдження самвидаву. 1972 року вдруге заарештований і засуджений, перебуває зараз у таборі суворого режиму.

Відомий на Заході став головне своїм репортажем «Більмо» — сатирично-гірким описом свого першого арешту й ув’язнення.

Ця збірка віршів — це здебільша вираз описаних у «Більмі» переживань у віршованій формі — сонетах, елегіях, віршах.

Хоч в основному Осадчий не поет, він належить до широкого кола тих в’язнів, що під враженням важких переживань в ув’язненні пишуть вірші.

Це поширене явище, і всі подібні вірші мають спільні прикмети; наприклад, формальний аспект — всі вони римовані, в усіх мова і метафорика добирає не послідовно, з різних мовно-стилістичних площин — від архаїзмів до вульгаризмів, від перегуків з народними піснями до парафраз і цитат з української і класичної літератур. Спільний цим віршам також аспект змістовий: в усіх віршах таких поетів описуються таборові чи тюремні будні й переживання. Так що можна припускати, що постає така поезія властивих «не-поетів», з одного

боку, для відомого з відповідних спогадів засобу в'язнів тренінгу інтелекту і з браку комунікації в камері-одиночці для відсвіження й утримання мови, а з другого боку, як вияв, вилиття збуджених емоцій.

До таких поетів належить і Осадчий. Його поезія не відповідає «клясичному» розумінню цього терміну.

Зрештою, він сам це висловлює: «Я не хочу бавитись у терміни, /Пишні фрази одягати в шовк» (сонет 17), а натомість: «Мої сонети — складка пальців дулею/ Про думу в дроті і життя під кулею» (сонет 32). Оці його свідчення — як і взагалі ці обидва сонети виявляють і основні мовно-стилістичні прикмети його поезії. Вона невибаглива римами (переважно перехресні або паралельні), у сонетах клясичної сонетної форми не дотримано. Оживлює дикцію головне багатство ритміки.

Мова поезій Осадчого сягає від архаїзмів («стліти упрах», «начало», «печаття духу») до особливо широко уживаних вульгаризмів («обслинитися», «пальці дулею», «всяк у біса»).

Типове для такого роду поезії ув'язнених уживання образів і метафор — як «високих» засобів поетичного стилю — всуміш з буденною, а то й вульгарною лексикою знаходимо і в Осадчого: «Крутить слово, як ганчар горшки» (54) «Дні розсовуєш, як сніг лопатою» (32).

Окрім елементів фолкльору: «Лицар-вечір» (58), «Рідна мати на шлях принесла» (58), «Земелько-землице», «Травко-травице» («Елегія північного надвечір'я»), знаходимо чимало ремінісценцій і парафраз з клясичної літератури, зокрема з Шевченка: «Караюсь, мучуся, але не зву громади» (15).

Сприймати таку поезію, керуючися масштабами поезії клясичної та вишуканої мовно модерністичної, забороняють не тільки вищенаведені слова самого поета про свої сонети, а й свідомість тих обставин, в яких вони постали.

Цікава поезія Осадчого для нелінгвіста і нелітературознавця не своєю формою. Для широкого кола читачів

вона цікава змістом. Основні мотиви, що повторюються в усіх віршах Осадчого — це мати, дружина, син Тарас на волі, на Україні, з її традиційними прикметами тополі, калини, квітів, поля, з одного — а його, поета, в ув'язненні з прикметами «ґрати», «дроти», «бушлат», «баланда», з другого боку.

Дальший важливий мотив — «грумада» й «батьківщина», до яких поет відчуває огірчення й розчарування: «Громадо, де ти?.. Грумада розпливлася як туман» (15), «Любить людей, озвучених скотин?» (53), жаль ізольованого серед громади обивателів критичного інтелігента, який задля цієї пасивної «батьківщини» терпить за дротами.

Жаль і огірчення — основна постава поета, що просякає кожен вірш. І в кожному з цих віршів читач знайде деталь загальної ситуації: як діють на інтелект й емоції українського інтелігента обставини й будні суду й ув'язнення.

Розпач, огірчення, безнадія: «Тільки в очі глянути народу/ Розказати, що злочин мій — любов./ Птах повітря, прагну я свободи,/ Сліз за сльози і крові за кров» (52), «Моя могила буде за дротом» («Елегія моєї могили»), і однак внутрішня сила, витривалість, незламність: «Урвався мій терпець. Я більше не терплю. Я не люблю життя./ І смерти не люблю» (53), «Тільки тюрми — гарт для громадян» (52), які домінують в усіх віршах Осадчого, говорять за десятки-сотні людей у такій самій ситуації і показують нам релятивність наших буднів з їх болями і жалями. І саме тут лежить вартість даних поезій.

Катерина Горбач

**Бібліотека Читальні „Просвіти”
Вінніпег, Ман., Канада**

Ч.: 1823

7

“Prosvita” Reading Ass’n, Winnipeg, Man.

I

СОНЕТИ БАТЬКІВЩИНІ

Я дивився на тебе крізь окрики свят,
Крізь відверту хвалу демонстрацій,
Крізь хулу підневільної праці
Я дивився на тебе з-за ґрат.

Жив тобою: чи біг у піжмурки гулять,
Чи сягав КАПІТАЛ у читалці.
Із тобою у путь вирушав я уранці
Крізь траву і росу в епікуровий сад.

Я з тобою пробуджував атоми
Від похмурої сплячки століть.
Я з тобою у серці за ґратами,
Батьківщино, холодна як лід.

Опадає мій квіт за полотом.
Я з тобою, намилений потом.

Куля — перший мій слідопит
За обов'язком чесно́ї чести.
Я по тюрмах сидів не від лести,
Не з мовчання, не від сліпоти.

Батьківщино, чи знаєш ти,
Я тобі відкриваюся чесно,
Я не випив гріха ні наперстка,
А за горе моє відімсти.

Не дивися на мене косо,
Не дивися крізь тиф протоколів,
Крізь їдучий туман брехні,
Не мантач проти мене косу.

На засніжених тропях долі
Теплу руку подай мені.

Наче глечик налитий журбою,
Батьківщино, твій лірний синок,
Повертаючись з праці нічної,
Назбирав аж по вінця зірок.

І збентежено: глечик зірок!
Їх на вахту приніс із собою.
Обшукали — і мов кип'яток —
Закипіло наглядство злобою.

Рада раду зарадила екстрено.
Викликали мене до і від.
А по зоні поплив формазон.
Підбиваючи підсумки, експерти

Владні шиї забруднили в піт.
А мене посадили в шізо.

Помиляються раз у житті,
А помилка пече все життя.
Я і вигадав півкаяття
На маркім перехрестку в путі.

У алькові, в сумній самоті
Бився сокіл мого маяття.
Думав я: щось не так в цім житті,
Раз отак матюкалось життя.

Я гадав... Та дмухнуло повітря.
Ніжна квітка упала на груди,
І підтримки і слова міцніш.
В Батьківщину злітаю я вітром,

Там мене зрозуміють люди,
І довіряться серцем мені.

І довіряться чесні очі,
І торкнуться чисті уста.
Відбродили юнацькі ночі,
Я дорослим мужчиною став.

Все було: матюком гуркочуть,
Кулаки понад вухом свистять.
Шлунки хліба глевкого хочуть,
І одержують в господа мать.

Це було у двадцятім столітті.
Це було при дослідженнях місяця.
Це було в мої тридцять літ.

.....

Шмат землі за дротами місячи,
Став утричі тобою болить.

Батьківщино, в'язниця чи ні?
На холодних полях у чужині
Не подоба до блудного сина,
Не колючий їжак брехні,

На обмерзлих полях у чужині
Не гадючий парфум у труні, —
Тліє іскра вогню Батьківщини,
Кроворанить мені.

Двісті кроків з житла до заводу,
Де терасу облутав дріт.
Кроком руш, кроком руш двісті кроків,
Від розводу і до приводу

Тільки кидаєш оком за пліт,
Мов конвой, рік чатує за роком.

Праксітелю, коли твої руки
Доторкнулися вуст Афродіти,
Ті уста вже довічно гріти
Будуть горя людські і муки.

Праксітелю, коли твої пальці
Запромінили думкою очі,
Її погляд мене наврочив
На далекі стежки-страждальці.

Праксітелю, красуні отче,
Афродіта душі пророчить
На допитливий ум, на наснажені очі,
Афродіто з морської піни,

У калиновій у країні
Ти поставлена на коліна.

Батьківщино, кров моя беззвука,
Тож цілющим зіллям не роси.
Не бери, немов бабуся внука,
І у сад світличний не неси.

Може, я не заслужив на муки,
Не достиг коханням до краси.
Мертвим, ненародженим, правнукам
Ти святіш священної еси.

Може, мої спраги недолугі,
Може, з рани кров тече не та,
Може, знайде Батьківщину другу
Тричі опалюжене життя.

Та як голос в чужині затихне,
Впадь на перехрестя рук, калино.

А ростуть калини по обніжках.
А калина стигне восени.
По калинах знає переїжджий,
Де чиєї матері сини.

А вже тая червона калина,
А ми тую калиноньку рвем,
Традиційна туга Батьківщини,
Що в обніжках талану живе.

Так уже судилося калині
На межі плодити і рости.
Задивляюсь в очі Батьківщини, —
Дві краплини Божої роси.

Два бурани, кратери глибинні,
Два вулкани, ніжні дві калини.

За яку провину, гріх чи шкоду
В рай Петро ворота відчинив.
Може, я недолюбив народу,
Може, я народу зло чинив?

Може, я глухим був до народу,
Може, я не для народу жив...
Я дозрів. Лише плодити плодом,
Та обух те древо оглушив.

Скільки кінських сил в тупім обусі,
Аж забожеволівся пейзаж.
Лиш цар-колокол загув у вусі,
Та в очах загарцював міраж.

Так, напевне, зло чинив народу:
Квіт любови злочин — як без плоду!

Тарасикові

Я так мало прагнув — тільки мови
(На бальконі пахне квіт красоль).
Сину мій, будь спраглим у любові
(На бальконі — медом квіт красоль).

Сину мій, мчи за духовним зором
(Жовто-сонячні квітки красоль).
Починай дорогу від любови
(На бальконі — півники красоль).

Сину, соколиний лет соколам
(На бальконі — тенори красоль).
Не піддайсь залегко самбо долі
(Переливчастий оркестр красоль).

Одержимому в підкові цвяхом воля
(Мчать бальконом коники красоль).

Коли вуста цілують губи Юди,
Христопродавців множачи у світ,
Будьте ви прокляті, жіночі губи
Венер, антиохійських Афродіт.

О жінчино, ти чарівна до згуби,
Окрасо життєва і вроди щедрий квіт,
Убий в утробі зав'язь на Іуду,
Щоб світу не сквернив і юдський гріб.

...Ласкава подруго і ніжна мамо,
Священний храм коханнячка мого,
Тобі мій біль і пардушевна рана,
Тобі мій дух — нуртуючий вогонь.

...Та най — о жінко! — блискавкою згуба
Впаде за гріх, як поцілуєш Юду.

Уже земля парує, вже веснить,
Уже моя дружина сіє квіти.
Пора балкон до спальні відчинить,
І запахом повітря очманіти.

Уже й мені з ув'язнення пора
До сина проказати: я твій тато!
І засміється північчю зоря,
Щоб тіло щедрістю залоскотати.

Розсрібнуть срібні п'ятачки голін,
І перси розцвітуть у спеці спраги.
І будем пить нектар до оп'янінь,
Аж поки зло не стукне в шибу птахом.

Уже пора... Та дріт і три плотини
Чатують на межі до України.

Уже пора? Мені на Україну?
Без раку, без водянки, без сухот?
Уже пора? Щоденно на колінах
Допитувати совість і народ:

Чи ви не прийняли мене за блудного,
Я ж до чехотки вас недолюбив.
Я ж ні однісінького серця проститутного
У тюрми й лагерь не посадив.

Уже пора мені на Україну
Явить до храму в тіні хоругов.
Уже пора? Видовжувати тінню
На заході життя спотворену любов?

Ні, ні і ні! Допоки є чужина,
Допоки є і біль до Батьківщини.

Оббреханий, як пес у реп'яхах,
Гонитвою зацькований до впаду,
Із честю в серці, з шлунком у руках
Караюсь, мучуся, але не зву громади.

Громада розпливлася, як туман,
Немає України, жінки з сином.
А на раменах наклеп і обман,
Я цькований, закусаний до синя.

І як до слова слово, день до дня
Ув'язую ув'язнені хвилини.
І пустоцвітом опада брехня,
А плодом квітне тільки Україна.

Громадо, де ти? Явна повсякчас
Дружина-Україна і Тарас.

Я не хочу бавитись у терміни,
Пишні фрази одягати в шовк.
Різні в часі скуштував я терміни,
Будячи й висосуючи кров.

Ошуканський камінь довго тер мене.
Був тоді я хатою без крокв.
І добудували мене терміни,
Поселивши в хаті біль і кров.

Відтепер не бавлюся на термінах,
А тримаю слово у зубах.
Всяк у біса скуштував я терміни!

Стлівши в пеклах термінів упрах,
Біблії повірити готовий,
Що начал-начала слово...
СЛОВО!

Тричі мені являлася любов.
Іван Франко

Тричі мені являлося безсмертя:
У тозі парчовій на тапчанах авто.
На долі гнів — оплата за відвертість —
Струсив, як звіюємо пір'я із манто.

Але, як я, моє безсмертя вперте:
Воно на катедру поклавши тлустий том,
Запрагло Істини — чудне безсмертя!
Упала Іскра серця в фальші тол, —

І вибухло життя. А доля втретє
Мені пророчила Вітчизни мужем стать.
Я втретє спасував перед безсмертям:
Безсмертю кості слід
як ліжником усласть!

...Але прорвала джерело водиця,
Рознуриться-округлиться криниця.

Вже котики на вербах нашорошені.
Вже писанки на села ваблять зір.
Вже глибші ночі у веснянках зір,
А днями чавкає остання ожеледь.

Уже калину витягли із кошиків,
Солодкі пироги — у кожен двір!
Уже берізки б'ють у струни лір,
І тане сніг, як рвуть листки із зошитів.

Вже дядько вус підкручує... Вже думно
З м'якиною в пучках міркує про врожай...
Яке ж бо ти, життя, і мудре, й нерозумне,

І жнеш, і сієш, і в чужинний край
Своїх синів провадиш нетерпляче,
Щоб остудити їхню кров гарячу.

Ну що я заподіяв Батьківщині,
Що іменем її суддя хулу наслав.
Бо не цурався рідного села,
І слова мужика — спонтанної людини.

Від піль сумських до літа в полонині
З вітрів гірських до Курманів-села,
Квітневим цвітом плакала земля,
Як хтось сичав про зраду Батьківщини.

Я зрадив Батьківщину... Ха-ха-ха!
Отак сміялись в'язні Освенціма,
Як батько сину в серце ніж запхав.

Мій слух глухий. Зашитий рот нанімо.
Я зрадив Батьківщину... ха-ха-ха!
Лиш тим, що хтось у серце ніж запхав.

Від снів поденщини до тягару думок,
Від болю мрій аж до галюцинацій,
Серед культурних рас, племен і націй
Ти викоханий у душі цвіток.

Ти лілія на плесі загадок,
Жага до зустрічі у підневільній праці.
Ти моя куля вівчару й собаці,
Тюрма моя, мій лагерний урок.

Моя ти пісне, много літ не чула,
Сум'ятний сум у в'язанці дротів.
Гастрите мій, моя невільна руто,
Де на цвіток усмішки — грому гнів.

Нема і є. Є в тополинім стані.
Не в демагогії — у затишку мовчання.

Зима дозріла у зерні,
Гілки дерев дзвенять, мов коси.
А вив'язавши у покоси,
Цілує вітер в губи сніг.

Тут мертво тиша спала досі,
А кіт мурликав коло ніг.
І тиша визріла в мені
В мелодії тихоголосі.

Як скрипка вихопила ноту,
Із серця приснув меду сік.
Не був, не чув свого народу
Не рік, а ніби цілий вік.

Не допізнав я рос ранкових,
Мужицьких скарг в рубінах мови.

Мене патріотизму вчили в боки,
В Христа і Марії душу матъ.
Мене на стажировку на два роки
Ім'ям республіки ухвалено послать.

Докторантура тюрм була нівроку:
Сніги, і шлунки, і дощі пищать.
Хтось міцнить дух в неононих Нью-Йорках,
А мій патріотизм — тюрми печать.

Моя любов — із болей-мук до щерті,
Русалка дніпрова, окута в дріт.
Моя любов — щоденні очі смерти
І вольний, призабутий вольний світ.

Моя любов — нагусток в лютій злобі,
Куди не ткнишь — залізний шпиль у лобі.

Мій дух гартується, як сталініт,
Лиш в ласках, в матюках, у кулях слів
брудних.

Людина проживає в тумані,
В повітряній зоні півкуль земних.
І привчена від цицьки до брехні,
Як тішиться вона з буянь вітрів
гірських,

Де обрії в очах дальніють
дзвоном днів,
Там, на копрі висот, zenit змагань людських.

Мов камінь, жбурнутий з гірських висот,
Мандрівець підіймає догори,
Відкинений в багно, востаю я в народ,
У мисль його, в мовчання до пори.

Я народився жити, тричі жити,
Один побитий вартий двох небитих.

Запах чебрець. Напевне телепатія
Навіяла коханою рідниною.
В мені гостила котрий день апатія,
Як шлюбна ніч з нелюбою дружиною.

Густий яваський снігопад, і я,
Бездумні дні первісною людиною
Петляв по зоні. Ах, ця телепатія,
Запах чебрець сільською Україною.

І я всміхнувся снігові густому
(Було нас двоє: я й патлатий сніг).
Сніг нашептав про щедрий вечір дома,
І пишний килим вислав коло ніг.

А я дививсь на дріт і посміхався.
У мислях вдома, тілом тут лишався.

Ген Володимирська могутня траса,
Де криті воронки повзуть нічною тінню.
Діливсь я в тюрмах долею Тараса,
Лишивши кров Тарасика Україні.

Давно, можливо, теплих іскр проміння
Загусло в пожарища чорній масі,
Можливо, і не знати Україні
Про крематорій духа у Явасі, —

Та як діливсь я долею Тараса,
Лишив життю Тарасову кровину.
Всі соловки, центральні, всі яваси
В його думках згадаються, Україно.

Як доля вислала терновії стежини,
Лишив я кров Тарасика Україні.

Батьківщино, чую, наче рану,
Біль твоїх затужених пісень.
Знову сум, єдиний брат хосен,
На душі палкому океані.

Океан чекання. Рік, мов день.
І вишневий сніг, і дим розтане.
Яблука відстигли на прощання,
Ворон сів на яблуневий пенъ.

Бо коли везли із України
На очах порубані сади,
Мов пенъки, тужили на колінах,
Як достиглі повезли плоди.

А снігів, снігів, аж зору тъмяно,
Скільки тут бинтів на свіжі рани.

О брате мій, яке життя туге,
До біса Фройда з «лібідо» безплідним!
Ні ранні сни, ні буйні хіті ген
Вам не наснять про видива задрітні.

Тут ґрати скріплено перев'яззю богом,
А честь людська у німбі заповітнім.
(Крізь ватренята всіх, пробачте, «Г»,
Хто скільки зможе, честь несе досвітню).

В наш вік чудовний громадянську честь
Я б поміняв на всі майстерні слова.
Хай честь оганьблено, хай вилощено лєсть,
Обвітрить час і змістом все заповнить.

Та час потіха, а життя туге.
Тож обирай: чи перше чи друге?

І підеш ти в мандрівку століть
З мого духа печаттю.

Іван Франко

Вам на виразку шлунку хворіть?
Розташовуйтеся, можна почати.
І піду я в мандрівку століть
З тії ласки печаттю.

Розпрекрасний тут сонця захід,
Щопівнічніш — краси в достатку.
І піду я в мандрівку століть
Із тією краси печаттю.

Крок за кроком — і мій заповіт
Обновивсь від кінця до початку:
Чим тугіше врізається дріт,
Кров-слова запікаються в крапку.

...І піду я в мандрівку століть
З твого духа, Явасе, печаттю.

Спізнавши кривди аж до дна,
Ще подивують наші діти,
Як грабувати серед дня
І очманіло реготіти.

Під ноги шпильки, як стерня,
Та годі піною ядіти!
Як совість красти серед дня,
Вам пригадають ваші ж діти.

Пливуть на промені-шнурку
Хмарки-змійки на світлій нитці.
І тонни любого жиру,
І пуз крупчатні паляниці

Ще бренькнуть балалайки губ,
Ще вхромляться багнети в пуп.

Дружини наші по обжинках
Везуть нам сидір і себе.
Густою гривою підтримки
Аж грає небо голубе.

І тюрм нокаутна волинка
На грані зустрічі паде.
Дружини наші по обжинках
Везуть нам сидір і себе.

Ах, ці режими... Крадьте в себе,
Свій сидір з мусорських очей.
Аж хмурно пасмурніє небо,
І гидко-більно за людей.

О Корбюзье, модерну отче,
Режими звів — ото вже зодчий.

Де ти, де ти, далека муко,
Де ти, де ти, шляхетна мріє?
Як розп'ятий нащадок Марії,
Я прикутий за ноги і руки.

Я прикутий за мозок і губи,
В серце впнулось жало носталгії,
Пожарище душі ледве тліє,
Я з ганебним мовчанням у шлюбі.

Мої непрометеєві груди
Колупає орел матерщини...
Де ти, де ти, циганська приبلудо,
Де ти, ніжна моя Батьківщино.

А орел колупає груди,
Значить, є ще орел... Є і груди!

Як Орфей брів у мандри зловісні
Рятувать чарівну Еввідіку,
Він заграв на гітарі пісню,
Щоб наслала на душу ліки.

І Орфей відшукав Еввідіку,
Та між ними воскресли грати.
О Явасе, колимський брате,
Кос Арале двадцятого віку.

Тут весною, улітку, взимку
Визрівають злобою брості.
Тут, співають довгу волинку,
Ріжуть очі людей до кості,

Навхрест ріжуть, на жертву ласі,
Рак на мозку, безглуздя, Явасе, Явасе,
Явасе.

Не замуливсь родник кровоточини
З серця, вціленого образою.
Мене гнали наївним хлопчиком
В землю, що за квітковою вазою.

Тут розквітли колючі стовпчики,
Тут газони із квіттю залізною.
Тут цькували наївного хлопчика,
А мужнів я на мужність з Вітчизною.

Я живлюсь однію перспективою,
Нахльобавшись бурди достоту,
В злеті сонця душею журливою
Бути сином свого народу.

Уростаю з світка хлопчини
У духовні сади України.

Читачу, тільки це між нами,
Димом пахне тоді, як палять.
Горизонти низькі за дротами.
Баланда притупляє пам'ять.

А трапляється: з ніг повалить
Після праці нічної вітрами.
Мусорня тупорила поганить,
Так і тчеш сітку днів за потоми.

В гробі лізеш назад, як раки,
Чорний гріб як обличчя й бушлати.
Гріб низький, як чоло й бараки.
Гріб важкий, як приниження ймати.

О трунище мого покоління,
Замала ти для дум України.

Читаючи Данте

Сивочасий дідусю, гляньте
На цямрини земних видовищ,
Мов ключки, пнуться болі зі сховищ
У яваському пеклі, Данте.

На вітрині і космос і кванти...
Ну а що за дверима чудовищ?
Симпатичні човни кладовищ,
Що везуть мене в Лету, Данте.

Я чекаю журливої стрічі,
Батьківщино моя безвинна,
Спраго більних жадань, Беатріче,
Чорнобрива земля, Україно.

Покотився мій човен кохання
До десятого кола страждання.

Данте, Данте, старче далекий,
Співбесіднику мій бентежний,
В теплий край, як дитину лелеки,
Біль несучи в твоє безмежжя.

Та й зустрілися в пеклі. Зеки
Сну плоди куштували лежа,
... І зірвав я в твоїм безбережжі
Плід близький мені і далекий.

А стовбніє те райське древо
У клітині за ґратами й плотом.
Я вкусив, як Адам і Ева,
Плід кохання свого народу.

А по тому на власну долю
Чув хвали та хули уволю.

Труть, як січку, мене злі язики.
Наче сад, догляда доброта.
Моя мисль і душа в розпозиках,
І хула і хвала — та не та.

Я вродивсь не на крилах музики.
Як реп'ях, липне бруд і сльота.
Труть мене злі січкарні язиків,
А шкодує людська доброта.

Мисль деруть, як зерно за подушне,
Приколовши на всі хрести.
І хулу і хвалу рівнодушно,
Як тягар, я вродився знести.

І до біса їх слів полова,
Коли зерно — в моєму слові.

Мене судили сорок багнетів,
Сорок пар келишків, не очей.
Сорок пар стегон, ніби лафетів,
Привезли на суд той трупів з людей.

Люстри у келишках — зоряне небо.
Судді сопли реактивними соплами.
В слухавки раковин: скільки їм треба?
В трубок питалися судді засоплені.

Сорок багнетів на сорок поетів.
Сорок пар лупало — келишків сорок.
Сорок пар трупів сп'ялись на лафети:
«ПЛ!» — покотилось сорок пар Льюрок.

Сорок пар трупів на суд наповзло,
Ей, схаменіться! — живих не було.

А може, мені приснилося:
У килим вишневого зілля
Уплетена квітка тіла,
Дарунок Господньої милости.

Між вишнями стежка вилася
Попід рученятами гілля.
Весною розквітло тіло
Усмішкою Божої щирости.

Вино у горняті рані.
Парує озон на полі.
Розквітла вишня Оксани
На ниві моєї долі.

Навіть в яру долішнім
Я ув обіймах вишні.

В багно загрузши по коліно,
Змінили сонце холодком.
Судили тихо Україну
За дерматиним під замком.

Коли у серце
Суддя, що налітав як смерч,
Із лука блазненського кпину
Прокляття насилав і смерть, —

Не вмер я, скошений в двобою,
Я гартувався криком мук.
Я гриз сухар із баландою,
А над чолом горланив крук.

Ковпачив крук, я ріс крізь жах,
Та й став міцніше на ногах.

Дивлюсь блакитними очима
На біле полотно — на світ.
Яваси й тюрми за плечима,
А попереду волі плід.

Міцніш за дуб, в соку мужчина,
Лиш дрiт із тіла — і в політ
Я йду з відкритими очима
У ріки мук, в провалля бід.

Лечу в гніздо, що в ріднім краї.
Тарас мій батько й син Тарас.
Роздертий сумнівами Каїн
Кряжіє на розпутті трас.

А я йду в обіймах долі
До наддніпрянської тополі.

Отак і жилося: до царських врат
Щоранку в чеканні розводу
Збиралася сила-силенна народу,
У шлунку — капуста, на плечах — **бушлат**.

Щоранку скрипіли щеколди врат
Під окрики дядька горластого.
Бродили до праці, стрічали етап
Із кривої, з спецу, з десятого.

Отак і жилося: крові пелюстки
Рум'янцем із щік опадали.
І гиніли нами приїжджі жінки,
за гріх,
який
при-
но-
чу-
ва-
ли...

Ех, раю, бушлати й обличчя прочорні
В цій клітці землі — я, барак і уборна.

Човники сумніву пряжею днів
Тчуть полотно буття.
Наче в порубанім лісі юні
Спотикає мене життя.

Айстри чекають мого вороття,
Півники на полотні.
Хиже, як демон, гірке маяття
Доля наслала мені.

Нині гостило в душі село,
Динями пахнув город...
Світе прекрасний, древо й зело,
Сем'янистий і смирний народ.

В крапельці неба — зірок катма,
Тільки неволя,
Грати,
Тюрма.

Ти занурюй, як в берег піщаний,
Лоскіт пальців в сипучку кіс.
Сип словами, як травень дощами,
На чуттів освіжілий піс.

А коли одягаю вруна,
Над квітками майни вітерцем,
І розсиплюся я парфумом,
Пелюстками до сонця лицем.

А коли розсвітає світло,
Ти навідайся в сад ледь світ.
Якщо юність жадобою квітла,
Зарум'яниться плід.

Зарум'яниться плід, — і паде.
До надспраглих свобода прийде!

Яблука дозріли у саду.
Ліпші в зиму, з червами в ряднину.
Так і я тепер життям іду,
Ніби другий сорт громадянина.

Сніговиця. Висне жар калини,
Голова у думках, як в чаду.
Може, на узбіччі Батьківщини
Яблуком зігнивши, упаду.

Тільки в очі глянути народу,
Розказать, що злочин мій — любов.
Птах повітря, прагну я свободи,
Сліз за сльози і крові за кров.

Ліпші в зиму, з червами до ям,
Тільки тюрми — гарт для громадян.

Немає до старого вороття,
Глузує діалектики бабисько.
Вперед простує колесо життя,
Брехня до правди не подібна й близько.

Хоч тричі бий чолом, хоч уклоняйся низько.
Нехай вуста цілують каяття,
Нехай із кпинів тішиться бабисько,
Обриджено гордую я життя.

Ну що в нім є, гріхи гірких помилок?
Любить людей, озвучених скотин?
Вони ж пруть в гузн без шумовиння мила,
Ще й тричі прокляті прокльонами провин.

Урвався мій терпець. Я більше не терплю.
Я не люблю життя.
І смерти не люблю!

Чому ти, злодійко-побіганко,
Все життя гризеш чужі листи?
Засміялись очі-всебаганки,
Заіржала совість глупоти.

В хмурій тиші з вечора до ранку,
Мов по нотах, шарудять листки.
Кожну літеру висмоктує, як бранку,
Крутить слово, як ганчар горшки.

Чи фаянсові, поліровані,
Стугонять, чи зривають звук,
Чи запалені, чи мальовані,
Грюкіт-рюкіт-перестук...

Скільки тут ярмарків, базарів було,
Що в землі підо мною косьми лягло.

Батьківщино, від плоті і крові,
Від останнього зруху душі,
Я залишив віночки лаврові
В гіркоті талану на межі.

Проміняв я на муки любови,
Навіть небо в блакитній іржі,
І сонця в похвалі гарбузовій
В підбагнетнім вояжі чужі.

Та коли в тишині вечоровій
Задивлюся на захід ген-ген,
Іскорметять од втіхи зіниці.

Там відкрилюють сфінкси обнови,
Там не попів душі й Карфаген,
Там вергають живі блискавиці.

І. С.

Ремигаючи послугу блазня,
Тричі мертво, ні разу живу,
Під огульним тавром політв'язня
Я міняв рідний край на Мордву.

Повусів-полисів я завчасно,
Та до прощі богів не зову,
Лиш прошу: дайте доспіхи блазню
За його мінінгітовий вум.

Щоб хоча не було обидно,
Щоб його не допікся вогонь
Слізних ран і крові геморою.

Щоб було його кожному видно,
Щоб гучнішала слава його,
В суті блазня, у тозі героя.

Губами віщими цілую,
Твоє ім'я, твої жита.
Як вітру міг, пuste життя
Я коротаю і жартую.

У вольні помисли мандрую,
Смакую хвилю вороття.
Це опечалене життя,
Печаттю духа порятую.

В собі я чую сто мужчин.
Сто мужніх воль, сто воль хоробрих.
Немає інших Батьківщин
За болі, ятрени сьогодні.

Як пити муку — то до дна.
Є Батьківщина лиш одна!

Мені здається, я помру в
четвер.
Сесар Валехо

А теплінь, мов дівоча жага.
Лицар вечір влюбився,
упився до щерті.
Цього вечора місяць не мене чигав,
Ну а я, пригадавши себе вже по смерті,

Марив так: на підметах села,
Мов наплакані очі, калина.
Рідна мати на шлях принесла
Згірклий кухоль чекання на сина.

Кухоль збляк, його час обтер,
Наче в'язня у просторі й часі.
Десь самітня тополя тепер
Упиває «Кобзар» Тараса...

Мамо рідна, нехай вам розкаже **четвер**
Про мою глупу смерть у Явасі.

Уже на гілках краплі рос.
Вже фрески гумору на душах.
Уже рійки пухнатих ос
Метелять рідко і недужо.

Уже цвітуть дівочі ружі,
Вуста розкрили сміху брость.
Вже неба волошковий кужіль
На очі кинув сонця горсть.

Уже поширшав день, як повінь.
Як дзвін, поглибшав виднозір.
Слова підтримки і любови
Листом докинув Чорновіл.

Немов дочув я в пульс укола,
Аж спав ланцюг з рамен неволі.

ЕЛЕГІЇ

СЕЛО ЯК ЦАР

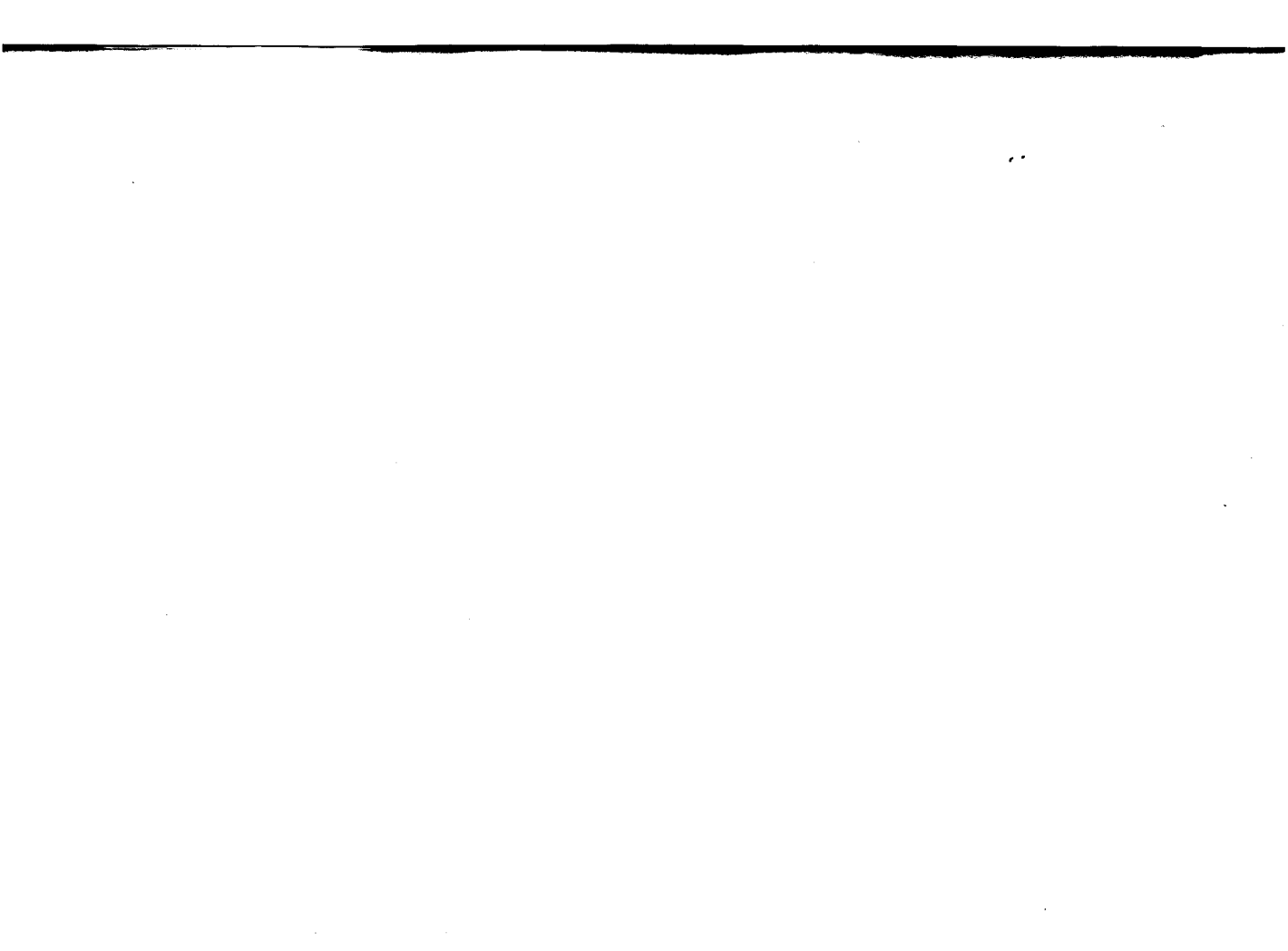
Село і річка. Білі мури
Хатин — від місяців земних.
В плакучі верби — у бандури —
Б'ють пальчики дощів сумних.

Очаток двоє. Дві синиці
У гніздах під стрішком чола.
З шкільної віхоли, з коровинців,
З праукраїнського села

Я випурхнув. А хмари крешуть,
І спека сонць, і кволість крил.
Апостоли у вічі брешуть
Із темних мармурових брил.

Погірклий відсмак у довір'я.
Полярних зір в путі катма,
Під вічним дахом надвечір'я
З п'ятірка літер лиш — тюрма.

О, дарування небозводу
Це сонце п'ять хвилин щодня...
Село клітиною народу,
Як цар, мій дух охороня.

МЕМОРІЯЛЬНА ДОШКА НА ХРЕСТІ

Містом іде людина,
Бродить людина містом.
Людина іншу людину
Била в застінках слідства.

Пінилась паща рота,
Тисся кулак кастетом.
Гузном кривлялася морда —
Жодного рикошета.

Квітне світанок з туману.
З неділі і до суботи,
З роботи і до роботи
Ходить людина в шані.

Совість — ампутувала.
Честь продала за гроші.
Людина в майорськiм кльoшi
Мріє про сан генерала.

В пазусі — матерщина.
В шлункові кип коньяковий.
Іде еталон любови
До гривнів од Батьківщини.

Наче нетля до лампи,
Вколо петляє челядь,
Що дошку меморіяльну
Шефу на хрест почепить:

В ямі оцій зарито
Все побивне забрало.
Тисячі ним побито
За єдиний сан генерала.

Як лист опалий, у зажурі
Мій день вкружляється у ніч.
І плину я в літературу,
До серця серцем віч-на-віч.

Тичина, Плужник — пам'ять зрима.
Як міх — роздмухую чоло.
Багаття палить кожна рима,
І що не образ — то село.

Обличчя — квіт соняшниковий,
А небо — всевіту вуаль.
І тиха пісня вечорова —
Бузок, полин, жасмін, печаль.

І б'ють по клявішах — у зорі —
Тендітні пальчики дерев.
І я Адамом у просторі
Байдуже назираю Єв.

А ще — нікого. Твердь зелена.
Я з каменем думок в руках.
І мамонт світу пре на мене,
А в мене — усміх на очах.

СТРЕМЛІННЯ І ВЕРШИНИ

(З Сесара Вальехо)

Писати хочу, а з пера — плювок.
Сказати багато хочу — дух у сківі.
Немає чисел, завжди є лиш підсумок,
І пірамід із слів немає без основи.

Писати хочу — серцем я лихий.
Сказати хочу — та потуги марні.
Немає лаврів — з щавелю вінки,
Немає біблії без фальшу в толкуванні.

Ну що ж, давайте зробимо салат
Із м'яса сліз, із овочів обману,
Обернем душу ще живу в томат...
І будем пить! Струмує кров'ю рана,
А ми п'ємо з розтрощеного збана,
І плодить хай ворона воронят.

З СЕСАРА ВАЛЬЄХО

Цього вечора злива густа, як сито,
І не хочеться жити...
Вечір ніжний такий... Весь теплістю пропах.
Ген поставу у звабу жіночу одяг.
Цього вечора в Лімі лле злива достоту,
І пригадую я, коли з клею льоду
Я упав на цвіток польовий,
Не почувши лякливого: «Що ти?»
Чорні тіні, немов ошуканці, обвал,
Грім каміння і льоду спресована гладь.
І мовчання твоє розплавляє лід,
Як сургуч, та ще й ставить печать.
Ось чому цього вечора я, ніби сич,
З нашорошеним серцем сиджу...
Мимо ходять жінки. Але інші.
І розносять по камінцю
Груддя смутків моїх за тобою.
Цього вечора злива густа як сито,
І не хочеться жити...

З СЕСАРА ВАЛЬЄХО

Одиночка — чотири стіни,
О, коробко — чотири стіни,
Безнадійно довічна цифро!
Четвертує четвірко кутів
Всі чотири кінцівки тіла
Четвернею щоденних оков!
Де ти, ключнице, з милим ключем,
Хоча ти подивись, які вічні
Безсумнівні і тільки чотири!
Ех, якби залишилось нас двоє
Проти них, але щоб ні сльозини
На підлогу не вилила з горя!
О! Застінки в чотири стіни!
Дві, що значно довші за інші,
Ці ночі мене мордували
Тінню двох матерів, вже мертвих,
Що вели впродовж бромистих схилів
Одну і ту ж дитину.
Я лишаюсь з простертою правою.
В ній зусилля і лівої, й правої.
Двох, насиллям розщеплених, рук.
О, шукаю долоні третейської.
Щоб вона розпізнала наосліп
Покаліченість духу і тіла,
Що ув'язнені в просторі й часі.

ТОПОЛИНА ЗАМЕТІЛЬ

На моїх очах виросла тополька.
Власне, сам я її посадив.
На моїх очах її чепурили.
Власне, сам я її підрізав.
На моїх очах тополька обернулася
в тополю,
Я виростив її власною уявою.
(У містах і по селах тепер не
саджають тополь:
Весною віє від них тополиною заметіллю).
Тоді під тополиною тінню
Я прослав чорний бушлат —
і читаю.
Я читаю про держави,
які розквітали, сягали зеніту
і зникали із глобусів.
Я читаю про НЛО
(Невідомі літаючі об'єкти),
Які все частіше з'являються над
землею.
Доки мені ще простилати цей
чорний бушлат під
тополею?
Хоча це байдуже.
Людина народжується у великій зоні.

Для неї з немовляти уже уготовлена
мала зона,
А потім зона двох метрів
на вісімдесят сантиметрів.
Але я не песиміст.
Я добре затямив індійську
упанішаду про те,
Що справжнє визволення лише тоді,
Коли людина позбудеться усіх бажань
І прив'язаностей до предметів
сприймання.

Байдуже мені, де я.
Тополь у містах і по селах тепер не
саджають
Їх білий пух настирливо в'їдається
в очі.
Мариться мені Шевченко — тополина
заметіль —
Чорні бушлати на раменах наших
інтелектуалів...
На бушлаті під тополею тепер запалююся:
А на далекій Україні виростає мій син...
А я у самоті, як риба в морі.
Зірки, як зуби щуки. Темносинь.
І дріт, як ніж у ребрах, і забори,
І зеки подлые — зірви й покинь.

Моя ти тюрмонько, в ранковій тиші
Сіріє день, як полотно з ріки.
Пергамент полотна, немов віки,
Тягну з ріки — трагічні й дивовижчі.

Ото моя історія така:
Як глянеш із Чернечої могили,

Широк-ріка
Із щук і мушлі й сучок недогнилих.

Люблю я світ. Як у дитячі роки
Жадав маминої ласки — волі жду.
Нашпилені дроти. Вузькі, як тропи.
Ступло хоч крок — навіки упаду.

А десь життя вулик за дротами.
Нектар медіє у палатах сот.
А я по другій стороні реклями,
І не один — зі мною мій народ.

А тут усе наготові:
Шізо, багнети, матюки.
Мов кров — у шалі вихоровім
Із неба падають зірки.

Пора! Пора! Осінній день гряде.
Готуймо скрині визрілому плоду.
Бо восени повернеться свобода.
Бо восени новітній дух народу
Обновиться, як сонце молоде.

У гурті Зодіяка, в сузір'ї Близнят
Лив яскравим промінням Юпітер.
Ніч в неволі. Не дихає вітер.
Я, Алі, Рафалович під небом стоять.

Карта неба, де місяц — столиця,
Дрібки зорей — міста й містечка.
З дна небес, мов у спеку з криниці,
П'є надхнення нові словечка.

Прокотилась душа на дні,
Та й вгорнулась у синю плахту.

Знов понесли живого в труні:
Зека в чорнім бушлаті на вахту.

Там на плоті — колючий дріт,
Тут у плоті — шпильки від матів.
Боже! Снилися сині блавати,
Пробудився — тюрма, як гріб.

Небо — проявлена плівка,
Плями засвічених зір.
Молодик — скибка дубівки
На корінцях зубів.

Першою впала Венера,
Не за обрій, за дріт.
Місяць, як свіжа фанера,
Лле підневільний піт.

Кому місяць, кому Венера,
А мені у в'язниці — фанера.

Роки скоро течуть, але дні,
Ах ті дні! Мов тягуча живиця.
І уста, і очата сумні,
І по дев'ять грамів — зіниці.

У квітні — березовий сік,
Склянка на гілці — лелека.
Падає білою кров'ю піт,
Мов роки із рани зека.

Певним будь — достовірне завтра,
Як торкнешся запертки — куля.
Встав зека з-за бараку —
 маленька ватра,
Стрівсь зека із начальником — гуля.

Віск розплесканий у п'їтьмі.
Сонце в хмарах — в пухлині раку.
А калина й родилася, певне, в тюрмі,
Під мечем Зодіяка.

Муко, муко, голова і руки,
Все єство, душа й кровава плоть,
Дайте і кайданів, і розлуки,
Я провірю, чи люблю народ.

Перевірю, виміряю, зважу,
Відточу, розбехаю ребро,
Кості потрощу — і душу в сажу
Обкопчу — і виллю на перо.

Чорних слів на білому папері
Я намажу сажею злоби,
Я пройду крізь згарища імперій
До калини, на її плоди.

Потяги біжать, а я на місці:
На путі ровесник і багнет.
Певне, по мені сумує місто:
Мої крила аж щемплять у лет.

Клекоче мурашник ідей та людей.
А я самотній, немов біда.
Блукає в пустині мій двійник—Мойсей.
Каміння жбурляє у нього юрба.

День золотий. Золотий чи платиновий,
Ну — аж сміється душа.
Вечір достигне малиною
Вернуться хлопці з коша.

Яваський кіш? — питається братва —
Будь ласка, поясню — і без червінців —
В двадцятий вік Христового різдва
В тюрмі яваській двадцять українців.

Вона постукає зорею у вікно,
І ти пробудишся, дзвінку відчувши силу.
І струсиш із плечей мовчання брилу:
Сказати правду раз в житті дано.

Мене штовхнули на круті дороги
Сумління, гідність і сердечний клич.
Чигає на мої оступи сич,
Та манить клич без тіні застороги.

Котитися не важко із гори,
Хоч ребра трощаться, немов кістриця.
Якщо у крилах сила до пори,
Так вилітай з гнізда, як зріла птиця.

Коли снага у крилах Батьківщини,
А жилами землі нуртує кров,
Як сфінкс, самозароджується з ліні
Жива душа козацьких хоругов.

Я наслухаю наміри душі,
Заснули у Суботові з Богданом.
Немає рани над душевні рани,
І рани ці з безумством на межі.

В чаду безумства, в розкоші шукань,
Погребувавши траси і лампаси,
У кожнім шаленіючий Богдан,
У кожнім бухкає вогонь Тараса.

Запалав зелений смолоскип —
Ясен під воротами бараку —

Встав зека, спроквола чеше с...
І зубами в озлобі скрипить.

Падають дощата, мов зернята,
А земля народжує рослин.
І пшениці квітнуть, і дівчата
В наших обертаються дружин.

А з кохань — запиленого квіту —
Визрівають дочки і сини.
Як роману БУТИ ДАЛІ світу
В ласці тюрм, в обіймах чужини.

Плинуть на похрестя перехрестків
В хмарах диму потяги — у даль...
Мою душу, мов тісний наперсток,
Ріже до крові сталевий жаль.

Нижнє ліжко заскрипало.
Шпак залився за ганком.
Промені в шибу скрипки —
Мелодії доброго ранку.

Розгортаю листи з ковертів
Хвилювання скрежуть ножі.
Грає музика — лоскіт нервів —
Аромати весни на душі.

Підйом о шостій годині.
О восьмій біля верстату.
Щось таємне голосом сина
Вимовляє «та-ту» без тата.

ТЯТИВИ

I

Валяться, мов яблуні від грому,
Дні мої, гіллями в землю вп'явшись.
Журяться садівники безмовно,
Про біду скупі слова сховавши.

Гарби хмар повезли сіно в обрій.
Товпляться, витрушуючи зорі.
Одягаюсь у мовчазну гордість,
В світ виходжу, як з палати хворий.

II

Кволий крок, незвичний і тривожний,
Далі й далі, чинно і певніше.
А поріг високий перемігши,
Упливаю в зелень, як у ложе.

Наслухаю я театр природи,
Обвид фльори змучивши достоту.
Залітає, мов бджілки у соті,
В душу мова рідного народу.

Перли слів, знервовані і злючі,
Слів орлята вибухають гнів.

Розгортаю крилами орлів.
В'язні днів на тятіві колючій.

III

У гавані чекань, куди з тюрми
причалю,
Серця зйдуть з грудей крізь тлусту
бронь розлук.
Настій очей за всі літа печалі
Налле вина у згірклу чашу мук.

ПОЕТОВІ

Ти блукаєш синьо-жовтим степом.
Ти зачудувався рідним краєм.
Тут розтерзаного розпачем Мазепу
Лавровим вінком уславив Байрон.

Байрон, що на власну кров стрілецьку
Лондонський зміняв комфорт безпечний.
В гордій смерті творчість доконечна.
Він костьми поліг за волю грецьку.

...Осліпивши очі пшеницями,
Оглушивши вуха тракторами,
Ти в степу блукаєш манівцями,
Сину слова, кольору і гами.

І здається, степ почив во Бозі.
О поете, відчайдуху брате,
Не поділять нас іржаві ґрати,
Душу спраглих бо єднає кобза.

Мене здавен мовчазно й певно вабив
Храм істини, возведений на дусі.
Відтак я спорудив і свій Каабе,
Де чорне сонце в небі — серце в тузі.

Паломники у тогах, повні марень,
Чоло схиляли над містком печалі.
І берег чести, й лютий берег кари
В одній ріці великого Начала.

ЧОРНИЙ ВОРОН

З криком сів на груди ворон.

Чорний ворон-птах.

Павло Тичина

Незвідані дороги перехресні,
Лише міражиться прекрасна мить.
Ти будеш жити праведно і чесно,
Та чорний ворон в хату залетить.

Він очі виклює за те, що очі сірі.
Він зуби виплюскне за те, що зуби білі.
Він мозок виклює твоїй наївній вірі,
І труп твій викине на сніг під заметілі.

І ти жахнешся запізнілим жахом.
І ти заб'єшся недобитим птахом.
Та буде пізно під замком і дахом.
Там все твоє зотліє чорним прахом.

...Незвідані дороги перехресні,
Ти кривд не відав, куль і поготів.
О друже! жив ти праведно і чесно,
Та чорний ворон в хату залетів.

Уздівши світ уздовж і впоперек,
Від позору чеснот до баговиння дна,

Я став на висновку: є істина одна,
Опришки суть і суть гірський абрек.

...Поницівши під вольною звиягою,
Біліють ночі їхньою відвагою.
Я биту голову їх волею і правдою
Схиляю перед чесною громадою.

З очима, що хорти їх поцькували,
З руками, які кіса не тримали,
З вустами, які брехень не брехали
Лишусь я тихим викликом печалі.

Подзвонюючи тишею безмовною
Плачі я виплачу пережурюсь журбою,
Ген на шляху громадяться юрбою
Не пошановані ще людською шанобою.

ДЕРЕВО

Як ся маєш, стояче дерево.
Як ся маєш, терпляче дерево.
Як ся маєш, одначе, дерево.
Шелестиш, ех, ти дерево-дерево.

А довкола грохїт, дзвякіт пил,
Жили пульсів, пульсуваннїя жил.
Дерево, ця мова віч-на-віч,
Обезлистишся в осінню ніч
Все одно...
Путь одна — другої —
Не дано!

Так єдина путь, стояче дерево.
Під дощем і градом бути деревом.
Деревом — і шпалою під рейки.
Деревом на клітку соловейку.
І на зруб світлиці бути деревом,
Всохнути в засуху, але деревом,
Вмерти в лісі — і стоячим деревом.

Серед лісу деревом марніти.
Серед поля дичкою гарніти.

Дерево з ранковою росаю
Вечоріє смутком над труною.

Річкою життя ішов я берегом,
Став під зливу — і застиг у дереві.

Варварі Губенко-Маслюченко

На обмерзлих, липких перекатах,
Де не вишні цвітуть, а сніги,
Брив я долею Вишні Остапа
У бушлаті хули, не жаги.

Сніговиння білясті гадюки
Мчали в шалі розшурханих жал.
Завивали завихрені звуки
Безконечний хуртечний пожар.

Земле, земле! Зозульні діброви.
Земле, земле! Далеко єси.
Земле, земле! Яка ж ти чудова,
Усміхнись у серпанку краси.

Засвітісь мені сонячним сходом,
Покрасуйся вербою в Сулі.
Як давно я не був на свободі,
Як давно я не був на селі.

Хлопці, коней баских розпрягаймо,
Та спочиймо в обіймах цупких...

Ген на захід заблискало сяйво, —
Імітація гадок марних.

Україно! Зозульні діброви.
Україно! Далеко єси.
Україно! Яка ж ти чудова,
Усміхнись у серпанку краси.

Вітровію, вдихни мені крику.
(Я сторицею в муках люблю).
Мозку мій, не німій без'язико,
Відкричи обважнілу хулу.

Мозку мій, падолисте жовтавий,
Мозку мій, зореносе трави,
Мозку мій, образ піль величавих
У вишневому цвіті яви!

На землі, на півкулі покатій,
Крізь оселі безмовних очей,
Брів я долею Вишні Остапа
Не до слави юрби, до людей.

МУЗА

Обнявши за рамена, мов любаска,
Вона ласкаво кликала очима.
Усе було, як первозданна казка,
Щоб розмінявсь на похіті мужчина.

Відтак поймавши дикий мент двобою,
Ти рубонув мечем по хіті тіла.
Ти зрушив гору кам'яну собою,
Коли забав урозуміння цілі.

Розвіялися зорі й едельвайси,
У сьомім небі хвиля безпричальна.
Холонув мозок, кам'яніло серце,
Всміхалась муза — вільна і печальна.

ХТО ПІДІЙМАЄТЬСЯ ВГОРУ
(З Райніса)

Тоді стаєш самотніш рік за роком,
І друзі поминуть на тім шляху тебе.
Брат духа часом стріне ненароком,
Та квітка на скалі для тебе зацвіте.

Та й ті загубляться. У сніжних далях
Безпинна тиша СЕРЦЕ змучить геть.
І сну не знайдеш у холодних скалах.

Зі всіх боків тебе причавить лід,
Та біль всієї землі у серці буде тліть.

З РАЙНІСА

Ви знищить можете похиле тіло,
І стан гнучкий схилить, і кості потрощить,
І промінь випекти, що ще в очах горить,
І руки вивихнуть, коли б вам закортіло.

Ви біллю можете мій гордий дух давить,
Аж доки повний рот тих мук не явить зову,
Щоб про страждання інших возвістить.

Хоч вільний дух замкніть, він з'виться
в обнові,
Він вічно постає зі сходом сонця знову.

З РАЙНІСА

В книгу з чорними листками
Занотовуємо спраги,
Щоб і стогни, і жахи
Затулялись тінню ночі.

В книзі з чорними листками,
Мов заритий в землю чорну,
Буде спать мільйон безмовно
В ночах, що настигли знову.

В книзі з чорними листками
Хай палають букви тихо,
І, оплакуючи лихо,
Хай запалюють відважних.

Книгу з чорними листками
Збережу як дар кохання,
Поки на путі в жадання
Спалахне і чорна книга.

СВІТ БУВ ПУСТИННИМ
(З Райніса)

Світ був пустинним —
Ти зміст дала світу.
Світ був безбарвним —
Посіяла квіти.

Світ був безплідним —
Ти дух пробудила.
Світ цей був темним —
Ти сонце створила.

І знову я сонце
Побуджувать буду.
І сіять надію
У мертвих грудях.

ПЕРША СЛЪОЗА

Гінець примчав із степу,
І джурі закричав:
— Чи тямиш, недотепо,
Весь курінь під меча!
Веди до отамана,
Скажу із уст в уста:
Лавина бусурманів
З Джанкою наступа.
А джура без тривоги:
— Ти, гонче, не горлань.
Край битої дороги
Поляже бусурман.
Край битої? Дороги?
Чи ти в собі, джуро?
Весь курінь за порогом,
Гармати за Дніпром.
Та вже дорогу биту
Полишив бусурман,
Вже під його копитом
Очак і Акерман.
Всміхнувся джура: — Гінче,
Повчальний твій урок,
Велів і службу кінчить
Тяжкий життєвий рок.
Мені? Хто півстоліття

Був першим вістовим?
... І порохом повітря
Обсмажив сизий дим.
Гармати били близько,
Волав од ран мурза.
... А на скорину призьби
Скотилася сльоза.

МАЛЯР

К. Скуєнієкс — О. Заливасі

Дві усміхнені півкулі
(Поволі жовтіє ліс)
Дві допитливі півкулі
(Перемішано бруд і сніг)
Дві людяні півкулі
(Ранкові промені ламаються
в фокусі льодяних кристалів)
Дві справедливі півкулі
(Вечірній дим стає фіолетовим)
Дві незабутні півкулі
(— 40°C)
Дві уранові півкулі
(Кінь вплутується в колючий дріт)
Двоє очей.
Розв'язується нерв
(Це тобі за светр який ти стягнув з
замерзаючого старика)
Детонує совість.
(Це за людину, якій ти надав допомогу
і яка померла на порозі до амбуляторії)
Праве око падає на ліве
(Це за хлопців, яких обернув ти
в педерастів і стукачів)

Удар
(Це тобі !)
Вибух
(Падають втомлені руки)
Запилений, пропітнілий сонячний промінь
повільно бредє полотном.

МАЛЮНКИ

Перина снігу. Білі лави.
Берізки сивої печаль.
Туманно-порохнява даль,
Як молоко на чорній каві.

А сизий обрій в сніг грудьми.
Чадіє сонце в роговиці.
Слова суворі між людьми
Метуть яваські сніговиці.

Димлять сніги, немов тумани,
Понад дерева — шпилі гір.
І завиває вітру звір
Важким повітрям олов'яним.

В крові — уранова утома.
А нерви палахтять, як хмиз.
І пальці в кутнях сніговиць,
І я за дротом, а не в дома.

Зима лапаті віршики
Тче білою строфою.

У січні
На шибях узгір'я Паміру.

Ви хочете зі мною говорити?
Будь ласка, дуже радий... Бути свідком.

А я великий!
...Тому й безликий.

Заніколилось, і нема для віршів
Хвилини вільної. Робота марудна.
Уже світає. День тепер побільшав,
Але із віршів не словза тюрма.

І кожна риму облягла тривога,
Фортецю у добу середньовіч.
У душу риюся, душа не засторога
Від рою нерозкритих протиріч.

О нашепчить, волхви мого народу,
Мені єдину достовірну путь.
Волхви мовчать. Сопуть розпухлі морди,
І пальців, як дійок, носами смачно ссуть.

* *
*

Гарсія Льорці, Євгенові Плужнику і
всім поетам, замордованим в минулому
і в майбутньому.

Людину й мури чорнять у тюрмі.
На сліпоту нап'явши чорні штори,
Коли на з'їд нас кидали зими,
Чи ти сказав своє останнє проти?

Коли нас били хижим кулаком
Апостоли підступництва і крові,
Коли нас крили диким матюком,
Чи ти сказав своє останнє слово?

А лютий демон, вічне чадо зла,
Витає знову, синяву подерши,
Над роєм міста, цвинтарем села,
Щораз востаннє, — і щораз не **вперше!**

Сьогодні знову у дровітні
Я вії втомлено зіщулив.
Розслабло тіло ніжно, чуло,
І я побув на Україні.

Я воду зачерпнув Дніпрову,
Вода полинню перегіркла.
Я клявся дівчині в любові,
І смертно дівчина поблідла.

Я вірну руку дав подрузі,
В долоню впала довбня...
За першу за любов — нарузі
Я власним відплатив здоров'ям.

.. Загув гудок. Без чверти перша.
Ввімкнув верстат і став на прю...
І знову підневільний труд
Мій милий лоскіт сну довершив.

Можна? — Постукав я у двері історії.
Тихо.
Я стукаю, б'ю трьома щиколотками,
Кулаками луплю, двома руками, двері ходять
ходором.

— Можна?
Двері вібрують. Історія мовчить Але хто
Стукає, тому відчиняють.
За дверима історія. Тиша.
Я вистукую в двері. Бо живу.

* *
*

Гул міський дорожчий, аніж хліб.
Г. Аполлінер

Тюремна лазня за стіною Миру,
Відміряно на душу півгодини.
Там гул міський бринів мені, мов ліра,
І я намислював себе на Україну.

Певне, полишу колючі стани
В баню неба, крила в синь удерши.
І коли уже мене не стане,
Будуть мене лаяти не менше.

Будуть лаять недруги і друзі,
Павуки, засівши по кутках.
Лаять без заслуги й по заслугі,
Із мечами й перами в руках.

Лайте голосом аж синім з крику,
Лийте чорну туш із піднебінь.
Може, проламавши лайок кригу,
Я явлюся світу з воскресінь.

О тоді схопите за руки й ноги,
І прикуйте на кровинах сльоз.
Я лишуся на краю дороги,
Будь і розіп'ятим, як Христос.

Три дні, три ночі, три доби безсоння.
Жарівка блікне, як останній сніг.
Ласкава рафаелівська мадонно,
Я п'яний ... сік очей ... той чар мене знеміг.

Ти той родник із підземелля тайни,
Що бухкає вогонь, немов дашавський газ.
Ти нерозгаданою долею України
В молитві мовчазній застигла...

Блудний час...

Полин довічних мук за нагороду
Крізь очі, крізь вуста, крізь дух твій
перейти,
І випити гіркий полин з народом,
І вмерти з вдячною свідомістю мети.

Може доля обірве гостинці,
Загальмують потяги в путі,
Не дадуть квитка на залізниці,
Все вверх дном обернеться в житті...

Може, мрії, мрії опівнічної
Не розквітну в слові, — і тоді —
Я твоєї кари предковічної
Хоч дещицю, а візьму собі.

Боже, чи болять тобі страждання,
Як на серці випікають шрам?
Музо, чи печуть мої кохання
Невзаємних і відкритих ран?

Доле, пучку соли, дрібку соли
Всип на кров, на м'ясо, на кістки,

Може, я перероджуся в болі,
І без мук дозрію до краси?!

За ковток краси — багно, болото
За дротами, що скували нерв.
Світ мені дав житло і роботу,
Ні тополь, ані плакучих верб.
Рідний краю, дай грामину спеки,
Дай ковток криниці у яру.
Друзі, посадіть тополю в себе,
Коли я на чужині помру.

ДАНАЯ

Живописний заспів

Блакитні троянди світанків,
Коричневі мальви беріз.
Тополі, що вихряться в танках
На синьому небі рік.

І капає сік із ожини.

Божественна квітка дружини.

Фаянсова чаша тіла,

У грецькому замку змарніла.

Тривожить той міт мої думні ночі,
Пророком той міт пророче.

I

За далеким, великим валом,
За рікою Місячний замок.
Сто загонів од ранку до ранку
Там вартують дорогу до замку.
На чолах у воїнів — птахи тривоги,
На очах у воїнів — пильність мечами.
На раменах у варті — окраси тог,
Сто красунь їм співають печалі.
Сто красунь дарував їм цар,

І всі різного роду.
Лиш одну повелів володар
Од людей поховати вроду.
Славний воїн і гордий князь
Що години клявся цареві,
Що сповнити царський наказ
Його честь і мета життєва.
Цар навішав князю нагород
Від лацканів до кантів.
Цар увірив князеві народ
На його забіганки.

Розкошує в палатах князь,
П'є вино у кіоті.
Все проїлось нудотою ласк,
І оскою плоті.

Вірні слуги ведуть красунь
Його хіть тамувати.
І депешу простяг вістун:
— Цар дарує нові палати.

Відсилає красуню князь
В оксамитові храми.
Другий тиждень печалиться князь
Біллю власної рани.

Другий тиждень замкнувся князь
У єдвабній світлиці;
Навіть джурі розкрити не час
Отії таємниці.

За дверима джура-слуга; біля князя — ліва, біля воїнів —
права нога. У князя — голова з плечима; накази князя — за
плечима. Уже вдача слуги така, як наказ бере ліва рука, у
ту ж мить його права рука

Випоняє наказ уклінно.
Поважав його князь за вірність,
За м'які і гнучкі коліна.

Пісенька джурри

Вітер не свище,
Кінь не ірже.
Нічко, нічище,
Заграво пожеж...

Пелюстки троянди,
І місяць кабан.
Скупані банди
У крові їх ран
(погрожує кулаком у даль).
Квітнуть конвалії
І будяки...
Служить Ісайя
Князю віки...

Князю миленький,
Я вірний слуга,
Князю мій, князеньку-у-у...

Що це, о Боже, чи ти єси на небеси, батеньку, га?..

Падає в обморок вірний слуга. Варту покликала права нога. Над його неміччю звівся знахар, пряже у кориті зілля і чар.

Рокіт і грохіт князя сполошив. Втратив притомність, ледве ожив.

Забили на сполох у дзвони дзвіниць. Замками замкнули галас дівиць. Варта гасає туди і сюди. Вечір згає... Хлюпіт води.

Б'ють барабани. Мчать вістові. Царські вельможі, що при дворі.

Небом-землею гуркіт і гам
Цар до фортеці прикочує

САМ.

Очима прострілив самісіньку суть:

— Князю мій, князю, страшний буде суд.

II

Зліва в куті — середньовічне розп'яття з плямами закипілої крові на руках і ногах мученика. На очах — спазми жахного крику і пекельної муки.

Справа у куті — святе Письмо, виписане віньєтками, готикою, закликає до сумирности, каяття і покути. А між тими та двома кутами гіпсовий бюстик Феміди з перев'язаними очима вселюдського відчуження.

Суддя в парчевій мантиї приговорює князя, вибудовуючи квінтесенцію вини і міри покари — прилюдне четвертування в неділю, о 16 годині на центральній площі Афін, дня такого то, місяця такого то, року такого то від народження Христового.

Вирок остаточний, але каяття дасть змогу князеві зустрітися з сім'єю, а також замінить черговість виконання присуду не з ніг до голови, а з голови до ніг. На останньому слові підсудного декорація раптом обертається, і князь залишається у Львові самітнім. Монолог князя звучить як

Останнє слово

Я жив поруч неї і зими, й літа.

Я мрю леліав у гарті поденнім:

Кого я вартую? Кому я віддав
Піввіку життя і надхнення?

Я цнотю царських красунь насищав
Тваринні невтишені спраги.
Піввіку священно фортецю тримав
Од ворога й просто ватаги.

Я думав: блаженна покірність царю.
Я мріяв: що дух, коли маєш палати?
Я чистосердечно поклявся царю
Про те, що вартую, не знати.

Коли кута старість загризла, як черв,
І смерть, як жало, затремтіла,
Коли задрижав мій оголений нерв,
А вік поорав моє тіло,

Коли вже я нехіль почув до красунь,
Коли квітка хіті опала,
Коли огорнув мене камерний сум,
Цікавість, як скрипка, заграла:

Кого я вартую, кому я віддав
Піввіку снаги і здоров'я?
За що я і честь, і доспіхи придбав,
Кого боронив я кров'ю?

Чому у шанобах і почестях цар,
Даруючи славу й медалі,
У серці своєму сховав отой скарб,
Який я беріг, мов коралі?

А може, всього лиш я той соловей,
Що скніє в золоченій кліті.

А може, палати мої — то музей,
Де мушу я в тиші змарніти?

І хто освятив ненажерливий рід
Одвічною скнарністю речі?
Кого я беріг півстоліттечка літ
На дикім валу у фортеці?

Чому мені цар, не відкривши всього
Посіяв у серце зле зерня?
Що бухло в душі і пекло, як вогонь,
Кололо засушеним терням.

Відкриті палати — закрита душа
Тяжким туманом недовіри.
На що ті клейноди, і блиски меча,
І ангели Божі, і ліри?

Геть, геть маячіння, примари палат,
І гроші, й красуні покірні.
На що мені почесть, і ввірена рать,
Як з розуму вирвана віра.

Я каюся, каюсь, та тільки не в тім,
Що серце поганьблене люто.
Я каюся перед собою самим,
Що пізно приношу покуту.

Я каюся, каюсь як злодій в піні,
Що так окрадав свого ліку,
Що скрипка заграла так пізно в мені,
Що марно я стратив піввіку.

А завтра опівдні не стане мене,
О стіни алькови, засвідчіть!

Чому четвертують узавтра мене,
О стіни алькови, засвідчіть!

Я тільки хотів подивитися, що
...Насунувся смуток на душу, як дощ,
І хмари загусли в печалі.
Прощайте, прощайте, —
вуглики дум,
І дріб'язки скла з пожарища...

Стривайте, стривайте, великий Зевес,
Коли ти вітрами засвищеш,
Коли камінь гір і земля оживе,
І гнів у печалі накликаєш?

Прощай же, прощай, царський спільнику, час,
Мене до Афін попроторять,
Бо царський наказ — то Зевеса наказ
На крові й на горі.

III

Зевс у цю хвилину спочивав на вічнозеленому лаврі — любистку, в якому його скупала мати в день народження і який став його улюбленим зіллям. Ревнивий володар неба завжди був чутливим до свого імені і спросоння довго не міг второпати та виразно збагнути з якої речі потрібують його милий сон. Плетиво сну і ледь чутного голосу князя клубкувалось у хворобливо розслабленій уяві першого бога і він почав гугняво розвіювати сон.

Я довго спав. Князя, напевно, страчено.
Чудний суперник, навіть невтямки,
Кого беріг, кому життям заплачено,
За кого брав чини і мідяки

Чудний народ, дотепний у довір'ї.
Їх вірності позаздрить сам Зевес.
Та цур йому... Служнице, влий но зілля,
З барильця, — дощ золотий хай назове!
Хе-е-ех, не личить рухання для бога,
Та кров гуляє, м'язи мов живі.
Князю —
на той світ килимом дорога,
А Зевсам, ЗЕВСАМ любий білий світ.

Білий колір — божий колір.
Воля світу — Зевса воля.
Ха-ха,
Ха-ха,
А Зевес без гріха!

Покритки і повії у шанобі,
Коли од Зевса пухне їх утроба.
Горбаті, жебраки, бабусі кволі
Радіючи, приймають Зевса волю.

Ха-ха,
Ха-ха,
Не маю я гріха!
Я снищу все, як і створив усе:
І дівчину цнотливу,
І хлопця-чорнобрива,
І лицаря у панцері,
І немовлятко
з матір'ю,
Що перси ссе!
І доспіхи, і поспіхи,
Ой, да я-я-я-я-я, великий,
славний
Господе!

Ти, тобто я, чи чуєш у груді,
Любов, що свердлить серце аж на дні?
А що б подумали боги на полонині,
Коли б довідались, що любить Зевс...

людину.

Яка сенсація: в любовнім поєдинку
Сам бог, сам Зевс кохає... тьху...

людину.

Часи не ті, чи глузд святий утрачено.

Пора!

Злотий дощу, помчімо на побачення.

Золотого дощу краплини дотикають лице людини;

Скільки літечок і столітечок, лиш любисточок та бар-
віночок;

Серце старіє — незакохано. Ні сватами-царями не по-
прохане; Ні килим-рушниками не вислане, ні сльозами
коханя не збризкане...

Чашу тіла помила у барвіночку,

В самоті знудьгувала дні-столітечка.

Пісня

Місяцю-батьку, місяцю любий,
Де мій коханий, де?
Вуст не торкає, і не голубить,
Морями-роками до мене йде.

Серце розкраяла люта чужина,
Ані зозуленьки, ні солов'я.
Чия вдова я, чия дружина,
Чия дочка я, любов чия?

Місяцю любий, ти Божий човне,
Пливи по небу, пливи...

Вулкани персів, кохання повні,
Далекий хлопче, позови.

Де такі лицарі, де такі стріли,
Де такі крила, де?
Де такий ангел, де такий смілий,
Що мене з замку проведе?

Рухнуть в криницю ці кам'яниці,
У бризки свіжої води.
Місяць на небі — моя світлиця,
Доля і воля. І молодий.

Місяцю-батьку, місяцю любий,
Де моя стежка, де?
Вуст не торкне, і не голубить,
І мене з замку не проведе...

(Раптом лякливо)

Ой! Золоті уста? Як моторошно, хто ти?
Мерщій, мерщій сюди, ні — геть звідсіль!
Що я кажу, і боязно, і люблю,
Душа роздвоїлась, і тріснула навіл.
Що дію я, що я чиню, прокляття,
Не ти, не ти, не ти, не ти мій муж.
Палати й зорі у клубку багаття,
І тіло просвердлов солодкий вуж.
І зник цей дощ, немов мана з очей...
І термін поминув... І народивсь Персей...

Персею, сину мій, не відаю, не знаю, чи бути пеклу, чи
горіти раю. Дощ золотий — твій батько, а я, я - твоя мати. Я
ждала і не ждала — так, боги!

Тепер, мій сину, в білий світ руйшай, а я, а я не зможу,
вибачай. ... І ріс Персей, бо як земля рослиною, прорвав

той камінь, що проклявся жінкою. І панцер одягнув, і
кутий меч потряс, і рушив у життя, як вів духовний глас.

Блукає світом він роки-віки:
Легенди сіє, як жниввар зернята.
То Уленшпіґелі, або Кармелюки,
Або опришки сходили в Карпатах.
І славу мав, пив шану доостанку,
Але ще не вродився той пророк,
Який привів би легеня до замку,
Де матір заточив важкий життєвий рок.

О, Греції, де замок той вознісся.
О, Зевсе, де та царська колісниця,
Що навпрошки, крізь бурі і тумани
До матері потрапить...

Мамо, мамо,

Я кров, що витикла з твоєї рани,
Я зілля зілля, що згоїть твою рану,
Я твоє слово,
Голос твій
І рана.

Князі до тебе прагли — не допрагнули,
І горді Зевси із любови чахнули,
Моє ти слово, голос мій,
І рана.

Моя ти земле,
Скривджена
Кохана...

Ходи, Персею, зранку і звечора,
Ходи, Персею, з вечора до ранку.
Ти знайдеш путь до замку, о Персею,
Персею, путь одна твоя — до замку.

Моє ти слово,
Голос мій
І рана.

Моя ти земле,
Скривджена,
Кохана...

Живописний епілог

Рембрандт домислював. Хто ж домислу не мав?
(Він малював дружину за Данаю).
Рембрандте вічний мій, допоки тебе знаю,
Малюй, малюй, малюй мені Данаю.

17-18 жовтня 1966

ВИШНЯ НА УЗБІЧЦІ САДУ

У холодній вражій чужині
Мати не заплаче над тобою.
На обмерзлій ворожій землі
Сестри не заплачуть над
 труною.
Лиш завіє голодна вовчиця,
А хіба вона тобі не мати?
Лиш над трупом ворона закряче,
Твоя вірна єдина сестриця.
 Винахська народна пісня

Коли весні розплющують квіти,
Білі бджілки — то роси в зіницях.
Знов рожевіє небом вітер,
Наче кров; грають вина в пивницях.
Юна кров лоскотливої хіті
Будить нерви, як дзвін на дзвіницях.
Б'є на сполох пора кохань
Стожадібну юначу рань.

Шумувала білявим шумом
Піна хвилі морського прибою.
Сивій кобзі кобзар у задумі
Поділився журбою сипкою.
Пахли руки спекотним парфумом,
Мліли ноги важкою ходою.

Зорі зорились за вишнепадом,
Сіявсь квіт на узбіччі саду.

А як пальці здолали проквілля,
Наче дамбу прорвала водиця.
Розгойдалась душа на весіллі,
Очі — дві вольових таємниці.
З дол, із гір, з верховини зелен-зілля
Принесли на задобру криницям.
І злилися над шляхом тиші
Людські лиця із квітом вишні.

Шлях пругкий, у прухкій пилюці,
Грузли ноги, як тіло в перину.
Шлях між вишнями, як полиця,
Висів-біг між дерев на долину.
Шлях срібнів, як у колесі спиця,
Мчало колесо часу безпинно.
А кобзар журну думу творив
На очах у селян з хуторів.

З хуторів, де в ярах над ставами,
Як намисто, хатини в садах,
З одноногими журавлями,
З самокрутками у зубах.
З хуторів — солов'їв між гаями,
Що співали з більмом на очах.
З хуторів, де орався лан
На горбі і на поті краян.

Вишні, верби, стави, хутори
З вартовими тополь на узбіччях,
Віддавали дівчат до пори,
І білили полотна в потічках.
Колосочки носили з гори,
І замазували під піччю.

А по хатах бродили бродила,
І до білих ведмедів водили.

А на хуторі у столицях
Жах степенні обличчя пас.
Вдень обшукували світлиці,
І затоплювали в анфас.
В трунах сейфів вузькі полиці,
Протоколи — мочалки лазнь —
Мили до очорніння брудом
ІТЛівським знаком на груди.

І пелюстка розквітлого марення
На струну розхвильовано капнула.
І струна, мов під струмом зварення,
Від зненацького болю айкнула.
А кобзар, не збагнувши зранення,
Ще співав — і слова в людях танули.
Наче ліки на болях ран,
Розцвітала атласна рань.

І тоді кобзаря ласкаво,
На очах чарівне довір'я,
Запросили пройти направо,
До будинку, що за узгір'ям.
... Ще відлунював праліс «бра-во-о»,
А йому на губах перегіркло.
Розбрелися. Лиш хлопчик, мов я,
На дорозі жадав кобзаря.

І пом'якла земля, мов канапа,
Під утому моїх чекань.
Я не бачив тебе, Остапе,
Тільки чув голосіння ран.
Праг до сонця твого, Остапе,
На гіркому настої жадань.

І пішов я шляхами долі,
Світ за очі, за Дніпр і тополі.

За землі весняне парування,
За сади, перетрушені в соду.
І за матір, що від хвилювання
Молоко обернула, як воду.
Жити в рідній землі — раювання —
Чути голос свого народу,
Пити мови цілющий нектар,
О надмірний, божественний дар.

Каравани снігів, холоднеча
Обморожує пелюсти лиць.
І дорогу туманять хуртечі.
Свердлить дим од сигар-полуниць.
Поповзло, мов гадюка: «Предтеча
У курилці бараку явивсь»...
Він пророче про душу і мощі,
На Кульпарків того б єгомосцю...

А довкола пелюстки снігу
Обсівали узбіччя саду.
Він присів од важкого бігу
Над глибинних думок свічадом.
Та й жахнувся: в zenіті віхол
Білокрилі бджілки вишнепаду.
Аж набожно припав на коліна:
Так, вишневий квіт України.

Білі вишні по селах квітнуть,
Медяницями ягоди дишуть.
І тоді вже людина літня,
На обочині саду вишня,
Покупалася в морі суцвіття
До колін, по-під руки, по шию,

Упірнула у квіт головою,
Біль втопила, як труп із труною.

Білі вишні, мов білі дзвони,
Білих весен візитні картки,
КОЛИ ПАХНЕ ЗЕМЛЯ ОЗОНОМ,
А життя з поцілунком у парі.
О, вишнева хворобо по зонах,
Не позначених в жодних картах,
Я тобою хворів до впаду
На узбіччі вишневого саду.

Сад вишневий цвіте Україною,
І всміхається квітами вишні.
Дозріває моєю кровиною,
І повітрям тюремним дише.
А жагу своїх болей дитиною
Україна в колисці колише.
Я до мозку, до мислі, до тліні
Твій, вишнева моя Україно.

Коли грози грозують погрозами,
Як дощі одощаються дощатами,
Як невірні всміхаються осами,
КОЛИ В МАЧУХИ вірні за ґратами,
Оновляюсь твоїми я грозами,
Квітка гордості квітне Карпатами.
Наливаюся честю по вінця
І всміхаюсь обличчям до сонця.

А Дніпро муркотливо по жилах
Клекче к серцю, як жар на вугіллі.
Дозріваючі очі — ожини —
Грають духом цілющого зілля.
І простягає руки дружина,
А мій син на руках — на привіллях —

І усмішку шле батько синові,
І всміхається син до сивого.

Аж дуби порозкрилили шати,
В неболети на старті тополі.
Я не бачив тебе, Остапе,
Але чув голосіння волі.
Я не чув твого голосу-зваби,
Та пройшов твої стежки долі.
Цвіт життя осипав вишнепадом
На північнім узбіччі саду.

Може, так повелося вже зроду,
На узбіччі вишневого саду
Зріти пасинком од народу,
Щоб життя пропадало пропадом.
До денця зачерпнути вроду,
До кінця побагнути вади,
І в труні квіти власного хисту
На безкрилих очах хоронити...

Облітаю безплідним цвітом,
Пелюстки на ялівки городів,
І тамуючи біль всього світу.
Я мовчу на цікавість народу.
Та й одержую насміх срібен
За мовчання у нагороду.
І люблються, й чорнять, і топчуть плід,
Передчасно обнесений долею плід.

Замела, закружляла, завіяла,
Затуманила квітом земля.
Подалася сипким вітровіялом
До блакитного міста й села.
До сердець, до проміння під віями,
Як вишнева пелюстка — земля.

Та й навпошепки мовила,
й вихор
Пробуянив — і стало тихо.
Тихо-тихо,
Як поле диха.

Предковичне можуть тиші
На бентежно замислену голову.
Сад вишневий горить на узвишші,
Мрійний виплід духовного голуба.

На узбіччі самотня вишня
Дозріває, як сон до полудня.
Наче голуб, пришпилена вилами,
Рветься в вирій побитими крилами.
23 - 29 грудня 1966.

КИЇВ — «130-67»

Я б не знав ні дифтерії,
Я б не цілував вуста.
Ну нащо було Марії
Народити в світ Христа.

Як я втомлений. Спочину.
Проклену вітри і віхоли.
Будь ти проклята, личино,
Що мене колись запліднила.

Люди, зіроньки і пташеньки
(З неба бухкає вогонь),
І хоча я вже не вашеньський,
Не лишайте одного.

Смак вина забув і форму пляшки,
І не прагну, та знадлива хіть.
Ой-ва! І мужчина хоче ласки:
Все бо в світі має Антисвіт.

Цілувати у безумстві тайни
Очі, і рамена, і вуста.
Кожний ген мов бунтівник повстав
Мов забув про кодекс кримінальний.

Мефістофелі під тогами,
Дальновидніш, ніж орли,
Проведіть мене дорогами
Без хули і без хвали.

Ллють серпневі ночі прохолоду
У вікно, прочинене давно.
Скоро я явлю себе народу,
На свободу відчиню вікно.

Пробі, переморгувались зорями
Многограння квітів і гірлянд.
Як люблю у маєві троянд
Я людину, тюрмами не скорену.

Зорі прискають серпневою юрбою.
Наяву дружина, син-первак.
Де, чому, навіщо я отак
Благопричащаюся тюрмою.

Ось у синій плахті пані-ніч
Зір залле незгойною красою.
Боже, дай заснути з неспокою
Для думок аж нестачає днів.

Боляче до самозгарища
У тюрмі самознущань.
Я не заслужив товариша,
Я вродивсь лише для ран.

Ніч, як темний дощ безводний
Поміж небом і землею.
Знудьгував я за свободою,
За коханою, своєю.

Вже уста поперешилися.
Ласки всі перепромріялись.
Всі свободи порозвіялись,
Об чекання розтрошилися.

Як я стомлений, о батеньку,
Як спрацьований, о матінко.
Перетріпаний, як матірка,
Пересуканий ... у вервечку.

Уже гудок... Причилось, може?
Що? Потяги зовуть у даль?
А я розгублений. Печаль.
Лишивсь на станції, о Боже...

Тільки голос — не видать обличчя.
Шелесть листя — а нема дерев.
В цій тюрмі сидів Іван Світличний,
Син часу і українських Єв.

І на нього тисли чорні стіни.
Що ось стелю відпирав з грудей,
Та свята любов до України
Повертає чистим до людей.

Заскриплять замки й засуви юрко,
І наглядач скаже: «Ти, с вещами».
Друзі! Я сьогодні буду з вами,
Тільки побратими наші в тюрмах.

Бачу їх, немов себе ще вчора.
В перелюдненім, захланному бараці
Чую піт у підневільній праці,
Чую очі — потаємні зорі.

Над чолом їх сонми мислі плинуть
В їх незлу, притаєну розмову.
Друзі, ушануймо їх провину
У двадцятім віці власне слово.

27 квітня 1967

ЕЛЕГІЯ ПІВНІЧНОГО НАДВЕЧІР'Я

Земелько-землице, тобі не голодно?
Травко-травице, тобі не холодно?
Плаїнки-стежинки, а вам не болотно?
Людино-чужино, тобі не соромно?

Рамена землі під чоботом.
Обличчя трави під підошвою.
Сумління допитливістю дотошною
Все перетягує власним ободом.

А не вродить земля — буде голодно,
А пожовкне трава — буде холодно.
А посіють дощі -- буде болотно,
А спіткнешся в путі — буде соромно.

Голодно,
Холодно,
Болотно. —
Лиш би не соромно,
Лиш би не соромно,
Лиш би не соромно.

ЕЛЕГІЯ МОЄЇ МОГИЛИ

Моя могила буде за дротом.
Моя могила буде під номером.
Моя могила не стане пророком.
Моя могила не буде Гомером.

Моя могила — горбик землі,
У радарах-лопухах на скронях.
Мою могилу обійме пліт
З засушеним терням в долонях.

ЕЛЕГІЯ САНТИМЕНТАЛЬНА

А уста не намальовані,
А дроти в три ряди плотовані.
Де уста ті неціловані,
Де ті кетяги заховані?

А уста — сторожі точки,
А два кетяги — на калині.
Ой давно я не чув мови-мовочки,
Мовеняточки з вуст України.

ЕЛЕГІЯ СИМПАТИЧНА

Маю дружину, маю,
Щоночі у снах гостить.
Маю я мозок — цей грім у маю,
Щоночі громами гримлять листи, —

До роси, до трави, до хатини,
До місяця в небі, до зоряних піль,
До полонини, до України,
А відповіді — нізвідкіль.

ЕЛЕГІЯ АНТИПАТИЧНА

Що таке вартісне держиш,

Ніби пролісок перший...

Слово вирватись хоче

З вуст — і ніяк не проскоче.

Груди розправ — серця не муч,

Чом його стис обруч?

Ширшим, певнішим кроком руш,

Згорбився, ніби не дуж...

Так дідуган розлучився із хтивістю,

А ти із юначих років із сміливістю.

ЕЛЕГІЯ КОРАБЕЛЬНА

Ів. Св.

У мріях на стлілому згарищі
Кристали вишукую пристально
Приплив корабель товариша
Пришвартувався до пристані

Прорвалася кліть павутиною
Заплетена ночами думними
Пурхнуло слово товариша
Та й сіло на сум моїх сумнівів

А попіл душевного згарища
Загус у кристалах любови
Відплив корабель товариша
Лишилася пам'ять слова

ЕЛЕГІЯ ПРО СЛОВО І БАГНЕТ

Коли відчинити правіко труни,
Де згаслих століть вікопомні секрети,
Там, в саркофагах, в бальзамах пряних
На камені — слово, на боці — багнети.
Хто старший?
Багнет для життя слугував,
А слово — борні прислужило.
Хто старший із них?
Багнет воював,
А слово кохало і рід приплодило.
Біблія каже так:
 спочатку слово було...
А лицарський доспіх з вогнем і мечем?
Правди в багнетах много зело,
В рубак посивілих за хижим плечем.
Так слово раніш чи раніше багнет,
Жоден це не секрет.
Слово — це оба орлиних крила,
В яких копошиться багнетом він — дзьобом —
Пір'їни спадають з вельможі орла,
А він розправляєтьса з словом.
Хоч слово для нього і врода і лет,
А він розкопирсує дзьобом.
Як ледве присяде на взгір'ї — багнет
По ножни врізає у крила, у слово.

Бо крила — не тільки крила,
Бо крила — краса і сила.
Поскаржились Богу на корінь зла.
А Бог: пе-ре-ви-хо-вай-те орла.
Сказав — і вхромився в крильцята
Зайвого слова шукати.

ЕЛЕГІЯ БІЛОЇ БЕРІЗКИ

У білім просторі — патла;
а талія в простирадлі.
На болотистій землі зашаріло прогнулась;
серцевиння гниле аж по пояс.
Ще й накинута чашу блакитну;
і вплітала зорі в накидку.
Лицар-місяць з мечем ген підкравсь
до зеніту,
Взяв берізку під руку
і пішов синім світом.
І берізка закохано вибирала в алеї:
Чи любитися з місяцем, чи нудитись
землею?
«Кажуть люди, поблідла я, що мій сік із крові,
Що расту я на костях, і в труні, не в корі.
Я берізка ще юна, юна-юна, й кінець!
Чи діждуся весілля, на фату і вінець?»
А в алеї повз неї сірі ляльки з душею,
Ляльки схожі з землею бились біллю своєю.
Сірі ляльки з душею, із бідою своєю,
Ляльки схожі з землею.
І в їх сірій алеї,
Із тугою своєю
В листопаді безлистім
Дунав я про берізку.

ЕЛЕГІЯ ЛІРИЧНА

За снігами-ковертами, гей за зимними
зимами,

За плечима рідними,
Виноград дозріває, пахне осінню й винами, —
Жде на мене дружина.

Летіла сніжина на крильцях пушиних,
Та й сіла сніжина на срібну хустину,
На волос шатенки, на сонце рум'яне,
На гілочку вії милої Оксани.

Розгубила на ліжнику очі темними ночами,
Два тендітних озерця.

Дві троянди примучені, дві троянди
приручені,

Два стебельця із серця.

Летіла пушина на сніжних крильцях,
Та й сіла-присіла на чашине вінце,
На білу хустину, на мрію булаву,
На звабні рамена любої Оксани.

Вітровіє на ліжнику, вітер бухкає в груди,
Тужна туга на ліжнику чуле серце приморить...
Юна цнота на ліжнику, моя ніченько шлюбна, —
Бригантина даліє в морі.

На ліжнику в'яне чекання,
На ліжнику парус хустки...

Ген на ліжку на ліжнику розквітає кохання,
Прострілене в саму пелюстку.

ЕЛЕГІЯ РОЗДВОЄНОСТИ СЛОВА

На вустах конгресмена, на руках мушкетера,
На багнетах вояк, на серцях кобзарів,
Від камінних письмен, до мандрівок Гомера,
Від печер до колгоспниці, од зорі до зорі.

Я було їм колискою, я гойдало їм рани,
Кінь мій білий зістарівся і посивів од туг.
А Пегас як та кляча, у духовному храмі
Всі шекспіри цураються і шаноби, і тог.

Голова заморочена, її тисне гексаметр,
І сонетові соти, срібні бджілки октав,
До вподоби орнамент, більш смакують параметри
Від обійм карабінових ло дівочих постав.

Гей лілеї цнотливі, і троянди пестливі,
І калинові кетяги на дозрілих вустах.
Де лак слова кінчається, починається читиво,
Але читиво кінчається — починається жах.

Я було їм ковадлом, сніговим простирадлом,
Гартувалося місяцем, окроплялось дощем,
Я жило — прошибаючи, я тряслось запопадливо
Під хвостами усмішок, на зіницях з борщем.

Я завдячую порівню — жебракові і можному,
Йду з осель приголомшених до палат словників.
Я як сонце у Всесвіті — прислугуюю кожному,
А під сонцем — і яблука, і шпильки будяків.

СПІРИТИВНА ЕЛЕГІЯ

І покликав я медіюма, і попросив двома-трьома словами перекинутися з душею, яка залишила мене, доки я поневірявся на тому світі. Медіюм був готовий прислужити за п'ятак і навіть дешевше, задаремне, взнак високої поваги до мене і старої доброї пам'яті. В мене було доручення вельми скромне, при чому усне, так що все залежало лише од його спритности, робота передбачала всі за і проти та чистий кінець; але, повертаючись з того світу, медіюм зачепився за тернистий дріт і причинив собі сім бід.

1. Його позбавлено права на побачення зі мною;
2. Це право йому гарантувалося на випадок спокути провини каяттям;
3. Каяття має бути підкріплене заслугою;
4. Заслуга, розуміється, повинна бути абсолютно таємною;
5. З огляду на поштивість поведінки і оскільки медіюм недочуває, йому надано право носити відсонавушники; а оскільки він ще й недобачає — слухові окуляри;
- 6.. Було відомо, що при всіх позитивних якостях медіюм має невеличку заковику на ґрунті антипатії до ... — він її безупину знищує — отже, для більшої певности за цілість виданих йому технічних засобів йому —
7. Дозволялося тріпати праником язика, але для певности поза сферою його відома було застережено до нього злу душу.

Як бачимо остання біда повернулася до нього навпаки, тобто: традиційно він був посередником між потой- і посеїбичним світами, а відтепер зла душа мала його на зіниці ока поза межами його волі.

Минуло трохи часу, і медіум під гуморком вилив мені всі свої біди. Зла душа в пориві чутливої відвертості стрельнула мені і своєю таємницею. Зберігаючи чинність, я похвалив злу душу іменем медіюма, а згодом медіюма — іменем злої душі. З тих пір медіюма і злої душі не пізнати: дуже сильно вони заприятелювали. Не розлучалися впродовж дозвілля.

А я любувався збоку: яке миле подружжя! І заздри: найголовніше — обоє поза мною.

ЕЛЕГІЯ МАТЕРИНСЬКОЇ СЛЬОЗИ

Я упала побіля роси,
На вузенький листок споришу.
Краплею серця, крові — сльози
На топазний листок споришу.
А спориш той обріс стежину
Від хатини і до хліва.
Маячіє по ній уже літня людина,
Ледь пригорблена жінка
 від хатини і до хліва.
Темносиній платок через шию,
На потилиці п'ясток вузла.
На фуфайці залишки помийв,
Підперез — сирівець чересла.
Обличчя бронзове,
Чоботи кирзові.
Широка спідниця,
Як на селі годиться.
Підстелить січкою хлівець,
Назбирає хмизу і дровець,
Стежку піском підтрусить,
З погребя вийме капусти,
Квашених яблук, огірків солоних:
В руки похукає, яструба погонить,
Погибіє під хвїрткою,
Погомонить з сусідкою,

На шлях погляне
 (серце шпигне голкою)
І на ніч туго придзвякне щеколдою.
Весною, вліті, восени, взимі
Чекає на сина, а син...
Гадає-радіє, що син у містах,
У добрих людей, на високих постах,
А сина за любов до Вітчизни своєї
Закуто за дріт із петлею.
А син після праці-утоми,
А син не повинен ні в чому, —
 (Впала сльоза на спориш),
Тільки ти в його буднях гориш,
Рідна мамо!
Побіля роси — говорила прозора краплина
Крови, серця, душі і кохання людини.

ЕЛЕГІЯ ЗУПИНЕНОГО ЧАСУ

Зупинений час, розстріляна жінка,

З живим немовлям біля плоту.
Зупинений час у тюремних застінках
З наливом духовного плоду.

Зупинений час... Ангелята-цяцята,
Витаючи, душу на крильця беруть.
А мрії мої під замком на дверцятах
Зриваються листом, жовтіють і мруть.

Зупинений час... Немовля посміхнулось
На матірну вагітність... Не ймучи того...
Зупинений час у замкових печалах,
Та в серці сміється й булькоче вогонь!

ЕЛЕГІЯ ПОГОЛЕНОЇ ГОЛОВИ, АБО 35 МІСЯЧЕНЬКІВ

Маю мозок і нерви, і нейрони, і гнів.
Відлупцьована болями, підперезана долями,
Я нічим не різнюся від кошлатих голів,
Ось хіба тільки тим, що постійно поголена.

Я нагадую сонце, я подібна до місяця,
Я люблю споглядати крізь відточений дріт,
Як на місяці висячи, Каїн з Авелем бісяться,
Аж із скронь розбігаються краплі — зоряний піт.

А як рейки віддзвонять — цілу ніченьку скніти,
Нічку-ніч перележати, наче вік, здоровенну,
Де в одній тільки секції 35 сонць засвітить,
Ув одній тільки секції — 35 місяченьків.

ЧЕФІРНА ЕЛЕГІЯ

В горнятці сажолицьому,
 з старою рукавицею,
У хмарний день, у гожий день,
У ранній час, у пізній час, —
(Слугує збудником, заміняє дружину,
 притрунковує настрій сторицею)
У день народження, справ полагодження,
Чи просто в зайвий час для вас.
Для одних — мов пиво дано,
Для інших — вино,
Коньяки і перцівки і сваляви із гір
(Консервні банки, обкипілі жовтизною
 склянки, —
 горнятка суть).
Кейфують, кейфують, кейфують зека чефір.
Із цейлонського (два карбованці пачка) чаю,
З африканської смаглої кави, як чаю немає.
 Безгрішшя не пинить, не стримує пліт,
 Чи місяць, як в'язень, чи 15 літ,
Кейфують зека без утриму чефір.

А потім сміються самі до себе,
А згодом гугнявлять собі під ніс,
Як стій, простеляються просто неба,
Розп'явшись Ісусом в півтінях беріз.

ЕЛЕГІЯ СИНТЕТИЧНА

Гибіє утла фортеця під Дубним,
Фортеці вже є три столітєчка літ.
Били гармати, рушницї і бубни,
Юшилася кров на фортецю і піт,
Фортеці вже є три столітєчка літ.

Дощі бушували, шуміли хуртечі,
І бруд бив із ринви! Ех матъ-перемать!
Із рота текла жовта піна і яд,
Кайдани бряжчали, бушлати не плечах,
Встояла людина, міцна, як фортеця,
Міцна, як фортеця, людина.

ПАПЕРОВА ЕЛЕГІЯ

Папере, місяцю біліський,
Папере біло-крейдяний,
Папере, мудрагеле лисий,
Папере, духу кам'яний,

Папере, непроїжджа ниво,
Гарячко протокольних літ,
Сухотно безшабашне чтиво,
Де трунок труїть кожну кліть,

Папере, білий згустку жалю,
Де причаївсь шакала сум,
Де повисівані печалі,
Як зерня у чорнозем дум,

Папере, ти криївка слова,
Малої пташки синяви,
Папере, в золотій обнови
Із дня буття мій дух яви!

Яви. мені солодкі соти,
Журливі хвилі вороття,
Папере, зв'язківцю народу,
І хліб і сіль мого життя.

ЕЛЕГІЇ ТЕОРІЇ ВІДНОСНОСТІ

Тепер уже ніхто не вважає, що природа у всіх своїх проявах повинна суворо дотримуватись встановлених законів... Так званий «здоровий глузд» не підходить до розуміння атомної фізики, процесів, які відбуваються на високих швидкостях.

(Професор Гаррі Мессі, «Нова ера в фізиці»).

I

Елегія теорії відносності загальної

Закрутило, замело, запінило,
Забруднило, за живе взяло:
Де це чувано, де видано, де співано,
Що гузниця править за чоло?

Вуха розп'якались розмовами,
Люд на головах в черлений світ пішов.
Камуфляжі нетлею чудовою
Зраду обплітали, як любов.
Звали честь ганьбою за вітриною,
В кунштиках цитат, в пилу наук;

Гідність опалюжено провинною,
Ввічливість обернено в матюк.

Хто це, де це швидкістю мінливого
Вудить із калюж здоровий глузд?
Чваниться вгодованою пикою,
Синьою й широкою, як гузн?

Хто це... Де це...

Нічкою серпневою,
Чатував з пістолем у саду,
За моєю мрією вишневою,

За моєю вишнею в плоду.
Хто се... Де се...

Вишне і калино,
Фізика ні в чому неповинна...

II

Елегія теорії відносности спеціальної

А далі за Всесвітом голо?
А справді, як там
за сонцевою системою?
Хто відповідь достеменно,
Яка там воля волить?

III

Елегія теорії відносности від'ємної, або зворотної, або антисвіту

Від'ємний світ, зворотний, Антисвіт,
Там, за нулем, за роковим порогом.

Живе людина в нім од літніх літ
До юні, до дитинства, до нічого.
І всі усмішки, що розквітнуть, і біди всі,
і терня тло
Там відцвіли вже, відкололи, там все твоє
Уже було.

Твої змагання тарановані,
Твої кохання пошматовані,
І болі, дротом підперезані,
І думи, у багно привезені,
І той солдатик, що за дротом,
Твоя дружина, що за плотом,
І сина синьоокий сміх,
Як ти вів побут у тюрмі.
Усе було там, усє відоме, як два по два,
Як об'їджені коні.
І ясновидці, і пророки
Прояснявали білий світ,
Волхви відгадували, доки
Світ обернувся в Антисвіт.

Доки серпень не стріляв у Льорку,
Ворон не воронив коло брам,
Сміх не пхав у серце слова голку,
І не пінивсь, як оранґ-утан.
Усе було відоме доти,
Аж до критичного нуля,
Але заплакала земля, —
І зникло все в тумані дроту.

ЕЛЕГІЯ НАЖИВО ПОРІЗАНОГО ПОРТРЕТА

Ю. Д.

Ухромився ніж аж по кісточки,
Повалила із рота піна.
Як бенгальський вогонь, ув очах зірочки, —
Урізався ніж по коліна.

Плакав над пензлем Гойя,
Тратив розсудок Гоголь...
Так скажеш для кого й для чого
Портрет цей?

Засунув ножа по пояс.
...Розбушувався ніж той,
Кромсає і шпагами шпаже:
— Не ріжте, не ріжте, не ріжте! —
А ніж по душі міражить.
А ніж гопакує з кастетом,
А ніж кривуляє косо,
Заюшилась кров на портреті,
Неначе на ранах Христоса.

Не ріжте, не ріжте, не ріжте!
А ніж розкошує п'яно,
І рани оголену раму
Вертляє на лезі ніж той.

Ху-ух! — І тикнув на дужечку
В акті про страту Гойї:
Тепер розпишися отутечки,
Також мені г-г-герою...

ЕЛЕГІЯ АВАРІЙНА

К бісу ті черви-біди,
Варені, смагли, печені...
Хоча, —
 чорна як ніч Феміда
Чатує в бинті черленім.
Зацементоване тім'я,
Вирла скляніші вепра,
Во ім'я, во ім'я, во ім'я
Засунула ніж по ребра.
Во ім'я, во ім'я, во ім'я
Хромляла до серця, стерво,
Усього, чим доти жив я,
Та був не готовий пометри.
Чорна Феміда щедро
Чорні іскри кресала,
Лилися гноянок цebra
З пуз служителів сала.
Ніс червінцево-чорний
Стріляв, як гарбузні кулі,
У залю, як гріб порожню,
І зала відгризлася в дулю.
І чорна Феміда злісно
Гримнула гінчим громом,
Аж трісло більмо завіси,
Наче крига під ломом.

Во ім'я, во ім'я, во ім'я...
Застряло на серці терня...
Гадалось, раз праведно жив я,
То праведно можна й померти.
Мов камінь з верхів'я кар'єру,
Упала весняна квітка.
Метнулася до бар'єру
Рушниця, як злісна тітка.
І приголомшені хльостко
Зняли камуфляжі погорди
Ті почорнілі хлопці,
Ті zdeформовані морди.
Так на дорозі битій Феміді фортуна аварії,
Наче зненацька в пику камінь на чорну мантию.

ЗЕЛЕНА ЕЛЕГІЯ

Гей на луках, зелених муках,
Де ранкові пожежі бджілок,
Мед хвилини губив у розлуках,
Тамував свої нерви в клубок.

Гей позелене прядиво марев
На завітчаних луках думок,
Де повстанням повстали отави,
Де гуркочуть гармати бджілок,

Де бунтує зелено-зелено
Бунтівничий у квітах нектар,
Мчать повз мене, крокують крізь мене
Велелюдні широти отав.

І ні зору, ні слів не настачить,
Зеленаві солдатики суть.
Тільки косар вже косу мантачить,
Хай отави лишень підростуть.

ЕЛЕГІЯ ЗАЗДРИСНА

У сірі бушлатні кольори зека,
Ці людні мужські гареми,
Де більше у вим'ї козла молока,
Ніж смислу в житі моєму.

Козел-модерніст на забавній струні
Повисне на дереві гордо...
А за подібну ж спробу мені
Три роки дадуть повторно.

ЕЛЕГІЯ ДЕМАГОГІЧНА

А що на самісінькім дні,
В захламненому куточку?
Пива невипита бочка,
Хвостяра од клячі свині,
В душі на самісінькім дні.

Замка zalивний язик,
І видко в щілінку трофеї,
Тараньок два гамазеї,
Два прутики на шашлик,
А для галушок — істик.

А що в комірчинах сот,
У серця на епіцентрі?
Два пуди злоби, співчуття міліметрик,
Три лантухи фраз про народ
У закапелках сот.

А мозок всміхається чом?
Там затірка і потертуха,
Дубова кора і два вуха,
Та дві цибулини з хвостом,
І чверткою ніс під чолом.

ЕЛЕГІЯ АНАЛІТИЧНА

Очі плигали на груди, на спину,
Очі з'їдали, стріляли, свердлили.
Очі питання грімке пред'явили:
Яку я люблю Україну?

Гепнули очі, мов дуба, обухом,
Камінь жбурнули в мою у калину,
Злим кулаком просвистіли над вухом,
Яку я люблю Україну?

Очі сметану погорди бовтали,
Очі хлестали коньяк сміховини,
Очі густіші од чорної кави:
Яку я люблю Україну?

Вхромилися в лоба, немов у скотини
Очі, тупіші тупої корови.
Репнули очі од блискавки слова:
Я знаю одну Україну!

ЕЛЕГІЯ САМОТНОСТИ КАМ'ЯНОЇ

Бо коли провадили допит,
То свідок був за стіною.
Тупав залізний чобіт
Підошвою кам'яною.
Було? Гугнявий рокіт.
Було? Тваринний сказ.
Бухкав подвійно чобіт
Каменем в серце якраз.
Так було? Посипались гори,
А за стіною крехкіт.
Так було, ідрі твою в корінь, —
— Ні, не було.
І регіт.
Тупав тупо чобіт
Там, за стіною.
Коли провадили допит
Самотности кам'яної.

ЕЛЕГІЯ ПЕРЕДСМЕРТНОЇ ХВИЛИНИ
КАЛНИШЕВСЬКОГО

Смерте, а ти не з косою?
І не бабою-ягою?
Ти паруєш весняним здоров'ям?
Ти явилась першою любов'ю?
Свічку погаси...
 стривай хвилину,
Я з Вітчизни викличу калину.
Розіб'ю трикутник
 майдану-землиці.
У однім — калина;
У другім — гробниця;
А у третім куті —
 криниця.
Криниця із зрубом, витесаним тонко,
Питиме водицю можний князь Потьомкін.
А коралі китиць, кетяги калини
У разки намиста для Єкатерини.
А мою гробницю — у сирі землицю;
Кров моя — в калині;
 серце — у криниці, —
Понуртує душу, освіжить мандрівця.
Ось заплашу очі, і дихну востаннє:
Рідний край забуде, і земля кохана.
Вдалині, обабіч троп і роздоріжжя

Серце захолоне, змовкне Запоріжжя,
Що вродило волю...
Тільки що це, доле, як мечеві кпини:
Скільки натрусило шпильок із соснини?..
Височайша супліка
од Єкатерини:
Повеліваємо розкрити марність і облуду муки,
Купиш княжий титул... А склянеш провину —
Доспіхи на плечі, булаву у руки...
І посли французькі,
Й пісні андалузькі,
І англійські лорди...
...І придворні морди,
І роззуті лапті
Із кориці липи,
І роздуті пуза,
І жаднющі пики,
І товсті амбари...
(Інкогніто кулюари).
... З золотавим збіжжям...
Лиш розвійся димом з серця, Запоріжжя...
Ні,
Даремна спроба.
Смерте,
починай роботу.

Чень, стривай:
Сам приготую
я вічний трон:
Розіб'ю трикутник
з калиною
криницею.
І хрестом.

Найліпше на цім горбі, з його обр'ю
добре простежу
Місячну пожежу
На Запоріжжі,

Коли батько,
Так останнього сина потішить:

— Останній юначе,
Як вийдеш на перше побачення,
Воно може бути хтивим,
Лоскотливим,
Доволі журливим,
Доволі зрадливим,
Вразливим

Воно може бути.
На себе лише покладайся.
Воно може бути

летючим,
болючим,
відштовхуючим
і тягучим,
Дротом колючим,
пекучим

Воно може бути,
Сам себе не зрікайся
(Немає священніше краси за красу, що людям віддаси),

Коли вийдеш на перше побачення,
Останній юначе.
І будеш ти не останнім.
І покотилася голова під ноги всієї Русі
самодержця,
Впали корогви з рамен під клясичне рококо
Зимового двірця.

Ноги до князя Потьомкіна потьопали безупину,
А праники долі з грудей виплескували серця:
Перше серце — то любов до вольниці,
Друге серце — то броня для мук,
Третє серце — вервечка безсонниці,
А четверте серце — просто лук.

І пішли по світу ті чотири серця,
На південь і північ, на захід і схід,

У піснях чарують, і стають до герцю,
І тамують сором, і дивують світ.

Відтоді та вовіки-вічні народжуються
діти з чотирма серцями, бо з чотирма
серцями і їх матері з панотцями;

І дивують ті чотири серця.

Ті чотири серця владного

пришельця, —

Він із зброярами лазить манівцями,

Та чи можна

вбити

людину

з чотирма

серцями?

«А тепер працєю на здоров'я, моя перша
любов!»

Так помер останній кошовий Війська
Запорізького Калнишевський на 112 році
життя в Соловецькому монастирі, відбувши
25 років каторги і маючи можливість повернутися
на Україну.

ЕЛЕГІЯ ОСТАННЬОЇ НОЧІ ФЕДЕРІКО ЛЬОРКИ

Альгамбра — маврійська фортеця в Гранаді. Сьєрра-Невада — гори поблизу Гранади. Маріяна Пінеде — еспанка, страчена в Гранаді за те, що не видала міста Фернандо та Ізабель — усипальниця.

О ноче, гранадська ноче,
Ніченько, нічко, ночище...
Тут сорок гвардійців проскочать,
Вихором крові просвище, —
Ха-ха!
За морем бубнових дахів
Фортеці Альгамбра горстка.
Башти, як в небі птахи.
Гостить у родини, вдихає Гранаду,
Вдихає природу і Сьєрру-Неваду
Федеріко Гарсія Льорка.
О, Маріяно Пінеде,
О, Маріяно Пінеде,
О, Фернандо та Ізабель...
Гучніш, і гучніш, і гучніше гряде
Кантехонцо, народня пісня з осель.
о, Маріяно Пінеде, доле моєї душі,
Маріяно,
Ворог у серце влучив, зміряв любов
на рану,

О, Маріяно...
Зваба Венер, чи Мадонн принади?
Подвиг людей красивіш,
Маріяно...
Півонія грацій, півонія рани,
Раноньки, рани, раниці.
Сорок гвардійців просвище
З-поза Альгамбри пригорка, —
Ха-ха!
Прощайте, маври-пришельці,
Флюгери й срібні крісельця,
Прощай, Федеріко Льорка,
Сорок гвардійців завтворами хльостко:
— І — постріл!

Та кулі вернулись рикошетом:
У сорок мозків — сорок мушкетів!
А Льорка з шестиструнною гітарою
Пішов на побачення з Маріяною.

Направо — Венера, вперед — Купідон,
Їй-богу, робота по благу.

Балонувий сонм, кілометр філософій,
Велюрово ніжні слова.
Купажів настої, пружиниста софа,
І перелесниця-удова.

Вдовице, удово, удовонько вбога,
Не філософій мільйони, а верст,
Я мчу крізь колючі тюремні дороги
До духу твого, до вогню твоїх перс.

Візьміте на крила мене, посейдони,
Крізь роки неволі, крізь працю-утому,
Крізь дроти на серці, крізь пишність ООНів,
Крізь роки-століття вернусь я додому.
... І небо трикутне, й неоновий толк.
Одних у Явас, а других — у Нью-Йорк.

ЕЛЕГІЯ ДРУГОЇ ЗИМИ

Медитація Ліні Костенко

Та забриніли сніги, та забілили білі,
Як на луках України.

Та вже другу зиму, морозяну і немилу,
Рідний край у серпанку тайни.

Рідний край за тугими плечима,

Рідний край за тупими очима,

Рідний край норовить за вітчима,

Та вже другу зиму сторожують мене од
Вітчизни.

І підморгує зоряна куля,

І нуртує чорняве дуло,

І патрони, як лялечки, в магазині

Блискотять пишнотою уже другу
зимоньку зиму.

Що за горами, що за межами,

Що за радарами-телевежами,

За фойерверками цивілізацій.

За рівноправністю рас і націй,

За європейською біло-біло-білою
культурою,

За душею гуманно чулою,

На очах суверенно рівних

Сторожують мене од царівни.

Та вже другу зиму колісницю гаптую,
І підкови кую, ворон-коней баскую,
Ремінь-зброю парчую, батогию лозину,
І чатує лозина на мене
та вже другу зимоньку
зиму.

ЗМІСТ

ПОЕТ УКРАЇНСЬКОГО ОПОРУ

СОНЕТИ БАТЬКІВЩИНІ

- 11 «Я дивився на тебе скрізь окрики свят»
- 12 «Куля — перший мій слідопит
- 13 «Наче глечик налитий журбою»
- 14 «Помиляються раз у житті»
- 15 «І довіряться чесні очі»
- 16 «Батьківщино, в'язниця чи ні?
- 17 «Праксітелю, коли твої руки...»
- 18 «Батьківщино кров моя беззвука»
- 19 «А ростуть калини по обніжках»
- 20 «За яку провину, гріх чи шкоду»
- 21 «Я так мало прагнув — тільки мови»
- 22 «Коли вуста цілнуть губи Юди»
- 23 «Уже весна парує, вже веснить»
- 24 «Уже пора?»
- 25 «Оббреханий, як пес у реп'яхах»
- 26 «В єдиний мент душевного упаду»
- 27 «Я не хочу бавитись у терміни»
- 28 «Тричі мені являлося безсмертя»
- 29 «Вже котики на вербах нашорощені»
- 30 «Ну що я заподіяв Батьківщині»
- 31 «Від снів поденщини до тягару думок»
- 32 «Зима дозріла у зерні»
- 33 «Мене патріотизму вчили в боки»
- 34 «Мій дух гартується, як сталініт»

- 35 «Запах чебрець»
36 «Ген Володимирська могутня траса»
37 «Батьківщино, чую, наче рану»
38 «О брате мій, яке життя туге»
39 «Вам на виразку шлунку хворіть?»
40 «Спізнавши кривди аж до дна»
41 «Дружини наші по обжинках...»
42 «Де ти, де ти, далека муко»
43 «Як Орфей брів у мандри зловісні»
44 «Нащадку, коли до коріння...»
45 «Не замуливсь родник кровоточини»
46 «Читачу, тільки це між нами»
47 «Сивочасний дідусю, гляньте»
48 «Данте, Данте, старче далекий»
49 «Труть, як січку, мене злі язики»
50 «Мене судили сорок багнетів»
51 «А може, мені приснилося...»
52 «В багно загрузи по коліно»
53 «Дивлюсь блакитними очима»
54 «Отак і жилося...»
55 «Човник сумніву пражею днів...»
56 «Ти занурюй, як в берег піщаний»
57 «Яблука дозріли у саду»
58 «Немає до старого вороття»
59 «Чому ти, злодійко-побіганко...»
60 «Батьківщино, від плоті і крові»
61 «Ремигаючи послугу блазня»
62 «Губами віщими цілую»
63 «А теплінь, мов дівоча жага»
64 «Уже на гіпках краплі рос»
65 «Боле моя поденна, наче живиця, тягуча»

ЕЛЕГІЇ

- 69 Село як цар
70 Меморіальна дошка на хресті
72 Стремління і вершини
73 З Сесара Вальєхо

74	З Сесара Вальєхо
75	Тополина заметіль
82	Тятиви
84	Поетові
86	Чорний ворон
88	Дерево
90	«На обмерзлих, липких перекатах»
92	Муза
93	Хто підіймається вгору
94	З Райніса
95	З Райніса
96	Світ був пустинним
97	Перша сльоза
99	Маляр
101	Малюки
103	«Людину й мурм чорнять у тюрмі»
105	«Тюремна лазня за стіною Миру»
108	Даная
120	Вишня на узбіччі саду
127	Київ — «130-67»
130	Елегія північного надвечір'я
131	Елегія моєї могили
132	Елегія сантиментальна
133	Елегія симпатична
134	Елегія антипатична
135	Елегія корабельна
136	Елегія про слово і багнет
138	Елегія білої берізки
139	Елегія лірична
140	Елегія роздвоєности слова
141	Спиритивна елегія
143	Елегія материнської сльози
145	Елегія зупиненого часу
146	Елегія поголеної голови, або 35 місяченьків
147	Чефірна елегія
148	Елегія синтетична
149	Паперова елегія
150	Елегії теорії відносности
153	Елегія наживо порізаного портрета

154	Елегія аварійна
156	Зелена елегія
157	Елегія заздрісна
158	Елегія демагогічна
159	Елегія аналітична
160	Елегія самотности кам'яної
161	Елегія передсмертної хвилини Калнишевського
165	Елегія останньої ночі Федеріко Льюркі
167	Нью-йоркська елегія
169	Елегія другої зими

For a complete Catalog of
dissident writings from East-
ern Europe and the Soviet
Union write to:

CATARACT PRESS

Box 1186, Postal Station 'A',
Toronto, Ontario, Canada M5W 1G6

